

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav agrosystémů a bioklimatologie

Biopotraviny – analýza situace ve Zlínském kraji
Diplomová práce

Vedoucí práce:
Ing. Soňa Dušková, Ph.D.

Vypracovala:
Bc. Alexandra Kalinová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní Ing. Soně Duškové, Ph.D, za cenné rady, vstřícné konzultace a odborné vedení práce. Paní Ing. Andree Hrabalové za ochotu a pomoc při výběru zdrojů k diplomové práci. Všem osloveným ekologickým podnikatelům a pracovníkům ekologických farem a prodejen za zodpovězené dotazy. Poděkovat bych chtěla své rodině za podporu při celém studiu.

Brno 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: *Biopotraviny – analýza situace ve Zlínském kraji* vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:.....

.....

Abstract

KALINOVÁ, A. Organic food – analysis of situation in the Zlín region. Diploma thesis. Brno 2017 The aim of this thesis is to analyze the current situation of organic food in Zlínský kraj region. This thesis evaluates the range of production, certain activities of eco-farmers and analyzes the current situation of organic food and the possibility of their sales in the selected region. With the use of secondary sources is characterized the state and the development of the organic subjects and then with the own survey is detected the type of stores and the assortment of organic food and prices of this products. On an example of organic milk is described the way of this product from the farmer to the customer with emphasis on price. All findings are presented in the discussion and at the end of the work.

Keywords: organic food, organic farming, Zlín region, organic food prices

Abstrakt

KALINOVÁ, A. Biopotraviny – analýza situace ve Zlínském kraji. Diplomová práce. Brno 2017 Cílem diplomové práce je analyzovat současný stav biopotravin ve Zlínském kraji. Práce hodnotí rozsah produkce a zaměření jednotlivých ekologických podniků ve vybrané oblasti a analyzuje současnou situaci nabídky biopotravin a možnosti jejich odbytu v regionu. S využitím sekundárních zdrojů byl charakterizován stav a vývoj počtu ekologických subjektů a dále pomocí vlastního průzkumu byl zjištěn počet a typ prodejen a nabízený sortiment a jeho ceny. Na konkrétním případě je popsána cesta bioproduktu od farmáře až na pult prodejny se zaměřením na tvorbu ceny. Všechna zjištění jsou v práci předložena v kapitolách vlastní práce a diskuze, a shrnuta v závěru.

Klíčová slova: biopotraviny, ekologické zemědělství, Zlínský kraj, ceny biopotravin

Obsah

1	Úvod	7
2	Cíl práce	8
3	Literární přehled	9
3.1	Ekologické zemědělství (EZ).....	9
3.1.1	Udržitelnost v zemědělství.....	10
3.1.2	Principy a cíle EZ.....	12
3.2	Biopotraviny.....	13
3.2.1	Legislativní ukotvení a označování.....	14
3.2.2	Tržní zhodnocení bioprodukce.....	17
3.2.3	Tvorba ceny.....	18
3.3	Význam EZ a biopotravin.....	20
3.3.1	Environmentální význam.....	21
3.3.2	Ekonomický význam.....	22
3.3.3	Role na úrovni regionu.....	23
3.4	Ekologické zemědělství ve Zlínském kraji.....	23
3.4.1	Stav a vývoj rozsahu EZ.....	24
4	Metodika	29
5	Výsledky	30
5.1	Struktura a objem produkce.....	30
5.1.1	Ekologičtí zemědělci.....	30
5.1.2	Ekologičtí výrobci biopotravin.....	34
5.1.3	Dovozci biopotravin.....	36
5.2	Spolupráce a podpůrné iniciativy ve Zlínském kraji.....	36
5.3	Typy prodejen a sortiment biopotravin.....	38
5.3.1	Supermarkety/hypermarkety.....	38
5.3.2	Prodejny zdravé výživy.....	39
5.3.3	Drogerie.....	41
5.3.4	Přímý prodej na farmě.....	41
5.3.5	Další způsoby prodeje.....	43

5.4	Analýza celého řetězce cesty produktu – příklad biomléka	43
5.4.1	Komoditní řetězec biomléka.....	43
5.4.2	Tvorba ceny biomléka	43
5.4.3	Dodavatelé mléka do prodejen a jeho ceny	45
6	Diskuze	49
7	Závěr	55
8	Seznam použité literatury	57
9	Seznam obrázků	63
10	Seznam tabulek	64

1 Úvod

S nárůstem světové populace se projevuje snaha vypěstovat co nejvíce potravin za co nejkratší dobu a s minimálními náklady. Tento přístup má však za následek degeneraci půdy, a proto se v zemědělství intenzivně využívá hnojiv a pesticidů a dalších chemických látek, za účelem zvýšení úrodnosti. Prostřednictvím potravin se tyto látky dostávají také do těl jejich konzumentů. Jako alternativa se nabízí šetrnější způsob hospodaření tzv. ekologické zemědělství, kdy je použití pesticidů, syntetických hnojiv hormonů a GMO omezeno na minimum.

Tímto způsobem vyprodukované biopotraviny si zejména ve vyspělých státech našly své místo na trhu. V České republice došlo v posledních letech k významnému rozvoji EZ. Účelem bioprodukce je mimo zajištění potravin pro obyvatelstvo také přispění k lepšímu stavu životního prostředí, k dobrým životním podmínkám chovaných zvířat a k diverzifikaci využití krajiny. Hypotéza, že jsou biopotraviny zdravější, než potraviny z konvence zatím není jednoznačně vědecky prokázána.

Ve sledovaném Zlínském kraji je velká část území kopcovitého charakteru, půda je tedy šterkovitá až kamenitá a není vhodná k pěstování plodin náročnějších na půdu. Vhodným využitím tohoto území je proto rozvoj specifických forem zemědělské produkce, a to zejména lukařství a pastevectví.

Bioprodukce může mít pozitivní vliv na vznik nových pracovních příležitostí, přispívá k vyšší ekonomické aktivitě venkova a ke zvýšení soběstačnosti regionu.

Prodej biopotravin probíhá prostřednictvím kratších distribučních cest, a to může vést ke snížení emisí. Otázkou je, jaký vliv má délka distribuční cesty na cenu produktu a jaký způsob prodeje je pro zemědělce výhodnější. Jsou biopotraviny konečnému spotřebiteli v kraji dostupné, v jaké šíři sortimentu jsou k dispozici a prostřednictvím kterých sítí je realizován jejich prodej?

2 Cíl práce

Cílem předkládané diplomové práce je analýza situace Biopotravin ve Zlínském kraji.

V rámci řešení byla práce rozdělena na několik dílčích cílů:

- definovat ekologické zemědělství a biopotraviny a jejich význam,
- popsat stav, vývoj počtu a strukturu ekologických zemědělců, faremních zpracovatelů a výrobců biopotravin ve vybraném kraji a porovnat se situací v jiných krajích ČR,
- popsat aktuální stav ekologického zemědělství a trhu s biopotravinami ve Zlínském kraji a na konkrétních příkladech ukázat fungování systému v regionu,
- zjistit strukturu a objem produkce na ekologických farmách ve vybraném kraji, formy a místa odbytu, místa nákupu surovin a odbytu výrobků, vlastní zpracovatelské provozy na farmách a posoudit míru regionální provázanosti a spolupráce producentů a zpracovatelů v kraji,
- provést průzkum za účelem zjištění počtu a typu prodejen nabízejících biopotraviny ve Zlínském kraji, popsat sortiment biopotravin dostupný koncovým spotřebitelům a jejich původ,
- analyzovat celý řetězec od farmy až na pult prodejny na vybraném produktu včetně vyhodnocení tvorby ceny,
- získaná data diskutovat a porovnat s obdobnými pracemi a formulovat závěry.

3 Literární přehled

3.1 Ekologické zemědělství (EZ)

Ekologické zemědělství je šetrný způsob hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky omezením či zákazem používání škodlivých látek a postupů s nepříznivým vlivem na životní prostředí a s rizikem kontaminace potravního řetězce a dbá na pohodu chovaných hospodářských zvířat (ŠARAPATKA, 2006).

Dle Mezinárodní federace hnutí ekologických zemědělců je za Ekologické zemědělství považován: *„Zemědělský produkční systém, který zachovává zdraví půd, ekosystémů a lidí. Místo využívání vstupů s nepříznivými dopady, spoléhá na ekologické postupy, rozmanitost a koloběhy přizpůsobené místním podmínkám. Ekologické zemědělství spojuje tradice, inovace a vědecký výzkum s cílem prospívat společnému prostředí a podporovat spravedlivé vztahy a dobrou kvalitu života všech zúčastněných.“* (IFOAM, 2005a).

Potraviny, jež vznikají ekologickými postupy nazýváme biopotraviny, vyznačují se kontrolou zdrojů a postupů v zemědělské prvovýrobě, šetrnými zpracovatelskými postupy při výrobě s vyloučením použití syntetických látek. Splňují podmínku trvale udržitelného hospodaření jako předpoklad kvalitnějšího života současné generace, ale i generace budoucí. Celý proces je legislativně uznaný a výroba biopotravin je v celém procesu kontrolována zvláštní nezávislou kontrolou, po certifikaci jsou biopotraviny označeny a takto odlišeny od ostatních potravin (MOUDRÝ, PRUGAR, 2002).

Z celosvětového pohledu je ekologické zemědělství, co se týče výměry půdy, nejvíce zastoupeno v Oceánii a následně v Evropě. Největší výměru ekologicky obhospodařované půdy má Austrálie (17 mil. ha). Farem v ekologickém režimu je na světě okolo dvou miliónů, nejvíce v Asii a Africe. Zemí s nejvyšším počtem je Indie s 650 tisíci ekofarem. EZ mělo v roce 2013 na zemědělské půdě podíl 1 %. Téměř dvě třetiny výměry EZ ve světě zabírají travní porosty, orná půda zabírá čtvrtinu (ČTPEZ, 2015).

V EU v roce 2013 byl počet ekofarem téměř 260 tisíc s celkovou výměrou 10,2 milionu hektarů. Nejvíce ploch v ekologickém režimu je ve Španělsku a v Itálii. Právě v Itálii byl také zaznamenán nejvyšší počet ekofarem (téměř pětina všech ekofarem Evropské unie).

Největší absolutní nárůst počtu farem nově zapojených do EZ v daném období nastal v Polsku, Francii a Rumunsku. Země s největším podílem jsou Rakousko, Švédsko, Estonsko a ČR. V České republice se výměra ekologicky obhospodařovaných ploch pohybuje okolo 495 tis. ha, což představuje přibližně 11,7 % z celkové výměry zemědělského půdního fondu ČR (CZSU, 2016; ČTPEZ, 2015).

Dochází k rychlému rozvoji organických (ekologických) ploch zejména v České republice, na Slovensku a v členských pobaltských státech EU. Z analýzy ekologického sektoru v EU z roku 2010 vyplývá, že podíl ekologického zemědělství v zemích EU-12 (nové členské země) byl vyšší (3,7 %) než podíl (2,7 %) v zemích EU-15 (původní členské země), (EUROPEAN COMMISSION, 2010).

Česká republika se řadí mezi státy s největší průměrnou velikostí ekofaremu. S průměrnou výměrou 120 ha (rok 2015) je na 3. místě po Slovensku a Spojeném království. Průměr Evropské unie se pohybuje jen okolo 40 ha. V ČR v ekologickém zemědělství převažují trvalé travní porosty a podhorské a horské polohy. Podle ČERVENKY a KOVÁŘOVÉ (2005) se zde podniky věnují převážně chovu dobytka a údržbě krajiny. Na území ČR pozorujeme nerovnoměrné rozmístění v rámci krajů. Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy nalezneme v pohraničí hornatých okresů, a to nejvíce v Jihočeském, Plzeňském, Moravskoslezském, Karlovarském a Ústeckém kraji (MZE, 2015).

3.1.1 Udržitelnost v zemědělství

Zemědělství je z hlediska ekologické únosnosti a udržitelnosti velmi složitým odvětvím. V minulosti naši předkové, pokud to bylo možné, předávali svým potomkům půdu v lepším stavu, než ji sami přebírali. Základní ideou je trvalá udržitelnost (NÁTR, 2005).

Moderní světová zemědělská výroba, tyto fungující tradice opustila. Do roku 2050 bude s největší pravděpodobností na světě více než 9 miliard obyvatel. Rostoucí ekonomický růst vyspělých států znásobuje tlak na přírodu, přírodní zdroje a životní prostředí. Využívání přírodních statků a služeb, na nichž závisí naše civilizace, v míře jako jsou využívány dnes, je trvale neudržitelné (MOLDAN, 2015).

Požadavky na udržitelné zemědělství byly stimulací k rozvoji alternativních způsobů zemědělství. V posledních letech prošlo velkým vývojem zejména ekologické

zemědělství, jež se navrácí k přírodě a usiluje o naplnění kritérií trvale udržitelného rozvoje.

Termín trvale udržitelný rozvoj (lze zaměnit s termínem rozvoj únosný) je překladem anglického „Sustainable development“.

Zpráva Světové komise pro životní prostředí a rozvoj z roku 1987 s názvem Naše společná budoucnost formuluje definici trvale udržitelného rozvoje následovně: *„takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnosti plnění potřeb generací příštích. Jinými slovy: ekonomický rozvoj, který nezničí základnu přírodních zdrojů a životní prostředí.“* (MOLDAN, 2001).

V naší legislativě je pojem „trvale udržitelný rozvoj“ vymezen přímo v zákoně č. 17 Sb. z roku 1992 o životním prostředí, a zní: *„Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“*

Opatření, jež nevyčerpávají přírodní zdroje a minimalizují množství odpadů prosazuje také Maurice Strong, generální tajemník konference v Riu de Janeiru, a nazývá je „sofistikovanou skromností“. Zdůrazňuje etický obrat, a nutný způsob askeze (MOLDAN, 2001).

Cílem udržitelného zemědělství by v moderním a udržitelném pojetí neměla být pouze produkce potravin a dalších výrobků určených ke spotřebě. Dále je nutné zaměřit se i na mimoprodukční funkce, nepoškozovat a šetřit základnu přírodních zdrojů, pečovat o půdu, chránit vodní zdroje, chránit rostliny i bez použití pesticidů. Základem je zachovat v krajině stabilitu a diverzitu. Nejjednodušším způsobem, jak toho docílit je zachování či zakládání mezí, remízů, mokřadů, břehových porostů a rybníků a další zeleně (MOLDAN, 2001).

Inspirací k environmentálně šetrným formám zemědělství by měly být již v historii používané soustavy hospodaření, jež charakterizoval uzavřený koloběh látek a nízká náročnost na dodatečnou energii ve formě pesticidů, syntetických hnojiv apod. (REDLICOVA A KOL., 2014).

3.1.2 Principy a cíle EZ

Mezinárodní federace hnutí ekologických zemědělců (IFOAM, 2005b), formulovala v roce 2005 následující principy ekologického zemědělství:

- Princip zdraví – EZ by mělo udržovat či dokonce zlepšovat zdraví půdy, rostlin, zvířat, lidí i planety, dle tohoto principu je zdůrazněno, že zdraví lidí nelze oddělit od zdraví ekosystému,
- Princip ekologie – EZ má být založeno na živých ekologických systémech a koloběžích a napomáhat jejich udržení, mělo by udržovat ekologickou rovnováhu a poskytovat přirozené prostředí pro divoce žijící zvířata a rostliny,
- Princip spravedlnosti – EZ má stavět na vztazích, jež zajistí spravedlnost ve vztahu ke všem živým bytostem. Systémy produkce, distribuce i obchodu mají být otevřené a nestranné a mají zahrnovat skutečné náklady, jak ekologické, tak sociální,
- Princip péče – EZ má být řízeno zodpovědným způsobem za účelem ochrany zdraví a pohody současné i budoucí generace, s důrazem na předběžnou opatrnost a odpovědnost.

Při přípravě a následném schvalování zákona č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství byly sledovány cíle jako například: respektování přírodních systémů a cyklů, zlepšování zdraví půdy, vody, rostlin i živočichů a rovnováhy mezi nimi, přispění k biologické rozmanitosti, odpovědné využívání přírodních zdrojů a energie, dodržení přísných norem pro dobré životní podmínky zvířat, zejména pro uspokojení jejich specifických etologických potřeb.

Mezi hlavní cíle ekologického zemědělství Šarapatka a kol. (2006) řadí:

- produkci kvalitních potravin a krmiv v dostatečném množství a s vysokou nutriční hodnotou,
- uzavřený koloběh látek, využití místních zdrojů a minimalizaci ztrát,
- udržování a pokud možno i zlepšování úrodnosti půdy,
- minimalizaci používání neobnovitelných surovin a fosilních zdrojů,
- eliminaci znečištění pocházejícího ze zemědělského podniku,
- vytvoření podmínek odpovídajících fyziologickým a etologickým potřebám hospodářských zvířat, dodržení humánních a etických zásad,

- uchování přírodních ekosystémů v krajině, ochranu přírody a její diverzity,
- vytvoření pracovních příležitosti za účelem udržení osídlení venkova a tradičního rázu zemědělské kultury a krajiny,
- umožnění ekonomického a sociálního rozvoje zemědělců a jejich rodin, a uspokojení z práce.

Do popředí se dostává již od 90. let 20. století podpora multifunkčního modelu zemědělství, tj. takového zemědělství, jež nejenom produkuje potraviny, ale také nabízí mnoho dalších činností, např. cestovní ruch, utváření krajiny atd. (RYGLOVÁ A KOL., 2011).

3.2 Biopotraviny

Biopotraviny jsou vyrobeny ze surovin z kontrolovaného ekologického zemědělství. Důležitá je nejen forma jejich výroby ale také zpracování, skladování, transport a distribuce.

Hlavní argumenty pro biopotraviny podle HRADILA (2001) jsou:

- zdraví prospěšné, zákaz postupů s negativním vlivem na lidské zdraví (ozařování),
- nižší obsah dusičnanů oproti konvenčním potravinám, vyšší obsah hořčiku a železa,
- chutnost zapříčiněna nižším obsahem vody (díky tomu vyšší trvanlivost především u brambor a zeleniny), vyšším obsahem přírodního aroma a charakteristickou chutí,
- produkovány bez použití agrochemikálií a potravinářských chemikálií,
- zákaz GMO.

Poptávka po biopotravinách zaznamenala v posledních letech rychlý nárůst počtu výrobců bioproduktů. Klíčové bylo navázání kontaktů se spotřebiteli, kteří byli ochotni za biopotraviny zaplatit vyšší cenu a případně si pro ně i dojet (ŠARAPATKA, 2006). U spotřebitelů roste obliba bioprodukce a místní produkce. Češi ročně spotřebují biopotraviny v hodnotě 2,02 miliardy korun. To je však stále méně než jedno procento z celkové spotřeby potravin. (ROČENKA EZ, 2015). Výsledky průzkumů trhu biopotravin

(např. ŠČASNÝ, URBAN a ZVĚŘINOVÁ, 2013) uvádí, že vysoký vliv na to, zda si spotřebitel výrobek koupí, má cena, nemusí to však být jediná bariéra. Rozdíl mezi cenou konvenčních potravin a biopotravin rok od roku klesá. Zákazníci mají představu o přínosech biopotravin, klíčová je pro ně zdravotní nezávadnost a kvalita, to že neobsahují chemická aditiva, konzervanty, stabilizátory a umělá barviva. Ekologicky vypěstovaná zelenina má nižší obsah dusičnanů až o 50 % a nižší obsah pesticidů o více než 90 % v porovnání s konvenční zeleninou (MZE, 2012). Spotřebitel oceňuje biopotraviny nejen z hlediska zdravotního, ale i etického, sociálně-psychologického a environmentálního, ví, že způsob produkce byl ohleduplný k chovu hospodářských zvířat, šetrný k životnímu prostředí, k neobnovitelným zdrojům surovin a energie. To proč spotřebitel vyšší cenu za ekoproduct akceptuje je dle článku WANNEMACHEROVÉ a KUHNERTA (2009) to, že zákazník důvěřuje, že dodatečný náklad je poskytnut zemědělcům k pokrytí vyšších nákladů na ekologickou produkci.

3.2.1 Legislativní ukotvení a označování

Kvalita produktů pocházejících z ekologického zemědělství je určována oproti kvalitě běžných zemědělských komodit kvalitou celého zemědělského systému včetně zpracovatelského postupu. Způsoby, jakými pěstovat rostliny a chovat hospodářská zvířata v ekologickém systému a jak postupovat při zpracování bioproduktů, jsou stanoveny zákony, nařízeními EU a prováděcími předpisy (ŠARAPATKA, 2006). Důležitý je i etický rozměr a šetrnost k prostředí, které jsou také součástí kvality biopotravin.

V České republice jsou to zejména Nařízení 834/2007 a 889/2008, která vylučují možnost vědomé či úmyslné kontaminace zemědělských produktů nežádoucími látkami, prosazují ohleduplný chov hospodářských zvířat a definují kontrolu celého produkčního procesu.

Prioritní je kvalita oproti kvantitě. Produkce v EZ zamezuje vstupu cizorodých a škodlivých látek a jejich reziduí do agrosystému, resp. tento vstup minimalizuje (ŠARAPATKA, 2006).

Biopotraviny musí v ČR splňovat požadavky zákona č. 119/200 Sb. (Zákon o potravinách a tabákových výrobcích) a souvisejících vyhlášek č. 294/97 Sb., o mikrobiologických požadavcích na potraviny, způsobu jejich kontroly a hodnocení ve znění vyhlášky č.

91/1999 Sb. a 292/1997 Sb., stanovující chemické požadavky zdravotní nezávadnosti jednotlivých druhů potravin a surovin.

Hodnocení kvality ale získává širší rozměr, než je pouze mechanické, chemické a mikrobiologické hodnocení obsahu látek. Je posuzován také způsob produkce z hlediska morálního, etického, sociálně psychologického a environmentálního. Konzument si je vědom, že ekologický způsob produkce je šetrnější k prostředí, k neobnovitelným zdrojům a energiím a ohleduplnější k chovaným hospodářským zvířatům a všemu živému. Vystupují zde i souvislosti vztahu mezi výživou, zdravím, imunitou, životní aktivitou, životním stylem a světonázorem (ŠARAPATKA, 2006).

Definice ekologické produkce a bioproduktů jsou vymezeny v zákoně č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Bioproduktem je: „*Surovina rostlinného nebo živočišného původu získaná v ekologickém zemědělství a určená na základě osvědčení k výrobě potravin.*“

Biopotravinou je: „*Potravina vyrobená za podmínek uvedených v tomto zákoně a splňující požadavky na jakost a zdravotní nezávadnost stanovené zvláštními předpisy, na niž bylo vydáno osvědčení o biopotravině.*“

Určený a posléze kontrolovaný průběh produkce má předpoklady pro získání biopotravin kvalitnějších ve většině hledisek (ŠARAPATKA, 2006).

Na plnění ekologických zásad dohlíží státní instituce, ale roli v kontrole dodržování těchto zásad hrají i ekologická hnutí. Lze se setkat i s podniky, jež ekologické principy dodržují z přesvědčení, bez certifikace produkce (SYNEK A KISLINGEROVÁ, 2015).

Dozor nad dodržováním zákona a předpisů Evropské unie vykonává Ministerstvo zemědělství. Každoroční kontrolu každého ekologického podniku provádí nezávislá kontrolní organizace a na základě výsledků kontroly rozhodne o udělení či neudělení certifikátu na produkci (LANDA, 1999).

Kontrolu provádějí soukromé kontrolní subjekty (KEZ o.p.s.; ABCERT AG, organizační složka; Biokont CZ, s.r.o. a BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s.r.o.) a také státní kontrolní orgán (Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský). Soukromé kontrolní subjekty zajišťují kontrolní činnosti spojené s vydáním osvědčení o původu bioproduktu, biopotravin nebo ostatního bioproduktu. Státní kontrolní orgán zajišťuje

úřední kontrolu dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004 o úředních kontrolách za účelem ověření dodržování právních předpisů týkajících se krmiv a potravin a pravidel o zdraví zvířat a dobrých životních podmínkách zvířat.

Produktu, jenž je vyroben v rámci ekologického zemědělství a jeho výrobce požádá o certifikaci, je následně udělena tzv. ekologická značka. Ta slouží ke snazší orientaci zákazníka na trhu potravin.

Biopotraviny vyrobené v EU mají evropskou značku. Biopotraviny kontrolované v ČR jsou označeny tzv. biozebrou,

Obrázek 1 Biozebra

Ekologická potravina musí být označena slovem BIO, nebo jiným způsobem, jež odkazuje na způsob produkce. Na obalu je uveden kód organizace, jež provedla kontrolu. V současnosti jsou kontrolou pověřeny tyto organizace:

- KEZ, o.p.s., kód na obalu: CZ-BIO-001,
- ABCert AG, kód na obalu: CZ-BIO-002,
- BOKONT CZ, kód na obalu: CZ-BIO-003,
- BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s.r.o., kód na obalu: CZ-BIO-004.

Níže je přehled označení biopotravin napříč Evropou:

					
Slovensko	Rakousko	Německo	Francie	VB	Nizozemsko

Obrázek 2 Značení biopotravin napříč Evropou

3.2.2 Tržní zhodnocení bioprodukce

Prodej biopotravin lze realizovat přímo či nepřímo. Největší odbyt biopotravin je prostřednictvím super – a hypermarketů. Také došlo k nárůstu počtu prodejen zdravé výživy, kde je často i jiný sortiment. Velkou oblibu má v ekologickém zemědělství přímý prodej z důvodu dostupnosti lokálních potravin. Existuje zde také těsná vazba na region, v němž byl výrobek vyprodukován a z toho plyne podpora ekonomické samostatnosti regionu, místních pěstitelů a rozvoje daného místa. Koupí lokálních produktů je teoreticky méně zatíženo životní prostředí, protože daleký transport je energeticky velmi náročný. Doprava je důležitým aspektem v hodnocení vlivu bioproduktů na životní prostředí, například kamionová doprava zatěžuje životní prostředí desetinásobně oproti dopravě železniční. Z toho důvodu je proto nutné uvést paradox, že například ovoce dovezené ze vzdálenějšího místa prostřednictvím vlaku, může mít na životní prostředí stejný dopad jako ovoce dovezené z bližšího místa kamionem (VALEŠKA, 2012a).

Ze zdravotního hlediska se diskutuje o tom, že lokální potraviny jsou pro lidský organismus nejpřirozenější a tělo je na ně lépe uzpůsobeno. Je zde také předpoklad přirozeného dozrávání, kdy potraviny nemusí cestovat stovky kilometrů a nejsou tedy sklizeny nezralé, aby dozrávaly po cestě. U lokálních biopotravin je zaručena čerstvost, jelikož jsou často nakupovány bezprostředně po sklizni (VALEŠKA, 2012a).

Podrobněji jsou konkrétní způsoby prodeje popsány v následujících odstavcích.

Přímý prodej

U tohoto způsobu prodeje výrobce prodává zboží přímo spotřebiteli. Výhodou je, že tržby nejsou děleny mezi zpracovatele, dopravce a obchodníky, ale jdou přímo zemědělci. Prodej touto cestou je však velmi náročný na práci spojenou s balením a prodejem zákazníkovi, kterou musí vykonat sám zemědělec. Přímý prodej lze dále dělit na samosběr, přímé doručování (rozvozová služba), stánkový prodej, obchod ve dvoře a prodej ze dvora (MOUDRÝ, PRUGAR, 2002).

Velkou popularitu si v posledních letech získaly farmářské trhy. Farmáři vozí své produkty do měst, kde je prodávají přímo koncovým zákazníkům (PRO-BIO LIGA, 2010). Dále je velmi oblíbený systém biobedýnek, kdy platí domluvená paušální cena a nabízený sortiment se řídí sezónností farmářských produktů.

Nepřímý prodej

Lze zaměnit s termínem zprostředkovaný prodej a lze ho dělit na prodej skrze velkoobchodní maloobchodní řetězce (MOUDRÝ, PRUGAR, 2002).

Mezi velkoobchodní se řadí například PRO-BIO obchodní společnost, jež je zaměřena především na nákup suchých produktů. Svoz bioproduktů probíhá z téměř celé republiky. Dále je významným velkoobchodní moravská firma Sluneční brána, jež obchoduje s léčivými rostlinami a kořením a z nich vyrábí přísady do pokrmů (MOUDRÝ, PRUGAR 2002).

Významnou roli hrají prodejny zdravé výživy a bioprodejny. Tyto prodejny jsou úspěšné spíše ve větších městech, kde je zajištěn nezbytný počet nakupujících (VÁCLAVÍK, 2008). V případě nákupu v obchodních řetězcích ušetří zákazník průměrně 19 % ceny oproti specializovaným obchodům. Velkou výhodou specializovaných prodejen je ale vysoký standard odborných informací o biopotravínách (VALEŠKA, 2012b).

3.2.3 Tvorba ceny

V současnosti je v zemědělství charakteristický tok zemědělské komodity od výrobce přes zpracovatele, přes distributory ke konečnému spotřebiteli. Roste vliv předcházejících a navazujících článků v rámci transferu komodity, tedy v rámci komoditního řetězce (vertikály). Vývojem ekonomického rozvoje společnosti došlo k oslabení vlivu zemědělských výrobců a vytvořil se poptávkově orientovaný model, jež je charakteristický rostoucím vlivem poptávkové stránky na jednotlivých trzích komoditního řetězce. Finalizující články tedy prosazují své zájmy i v předvýrobních fázích a stanovují tak rozsah, rozmístění i způsob výroby dané produkce. V současnosti lze pozorovat konsolidaci a koncentraci jednotlivých článků. Podíl zemědělské suroviny na spotřebitelské ceně má klesající tendenci (BEČVÁŘOVÁ, 2005).

Níže jsou popsány vlivy, jež působí na ceny zemědělských výrobců (CZV), průmyslových výrobců (CPV) a na spotřebitelské ceny (SC) biopotravín. Pro vysvětlení si ceny demonstrujeme na komoditě mléka.

CZV představují cenu, za kterou mlékárny nakupují od zpracovatelů (hodnota syrového mléka) a kopírují vývoj cen suroviny.

CPV sjednané mezi dodavatelem a odběratelem na tuzemském trhu. CPV je zpravidla vyšší než CZV a nižší než SC.

SC spotřebitel platí cenu zboží a služeb, která je konečná v místě jednotlivých prodejen a provozoven. Je nejvyšší z důvodu navýšení o obchodní marži. Výše těchto cen má i velký vliv na spotřebu (Bečvářová, Vinohradský, Zdráhal, 2009)

Na tvorbu ceny biopotravin u zemědělce mají vliv následující faktory

- více ruční práce (okopávání a pletí),
- dražší provoz menších pracoven,
- absence chemických přídavných látek,
- kratší záruční lhůta (HRADIL, 2001)

Vyšší cena biopotravin je z pohledu zemědělce důsledkem vyšších nákladů, jež vznikají na základě standardů ekologického zemědělství, jako jsou například požadavky na pohodu zvířat či na dražší biokrmiva (DLOUHÝ, URBAN, 2011). Biopotraviny jsou zpravidla vyráběny v menších objemech než klasické potraviny, což zvyšuje náklady na jednotku produkce a také zhoršuje vyjednávací pozici ekologického zemědělce na trhu. Na ekofarmách jsou také nižší výnosy na jednotku plochy z důvodu zákazu použití chemie a průmyslových hnojiv. U EZ se ale předpokládají nižší variabilní náklady z důvodu minimalizace zmíněných externích vstupů. Výrobní náklady na hektar půdy, jež je ekologicky obhospodařována, jsou tedy nižší oproti srovnatelným konvenčním farmám (ŠARAPATKA, 2006). Pěstování plodin a chov v EZ může být rentabilní, i když mírně pod nákladovou rentabilitou konvence. Obrat může nastat v případě přičtení dotací, kdy s ohledem na vyšší dotaci u EZ může být rentabilita u ekopotravin dokonce vyšší (DLOUHÝ, URBAN, 2011). Podle ŽIVĚLOVÉ (2003) a průzkumu odpovědí ekologicky podnikajících respondentů jsou náklady na ekologickou produkci o 10–30 % vyšší než cena, za kterou je realizován její prodej.

Z pohledu zpracovatelů a velkoobdobatelů závisí nákupní ceny bio-výrobků především na poptávce trhu. Zpravidla jsou vyšší než ceny z konvenční produkce. Hovoříme o tzv. prémii za bioprodukcí. V Evropě dosahuje tato premie značného rozpětí. Objevují se tendence poklesu premiových cen. Je třeba si uvědomit, že u biopotravin jsou zvýšené dopravní náklady, skladovací náklady a to, že zpracování probíhá v menším množství

v závislosti na odbytu. Překážkami k rozšíření bio-výroby jsou: nedostatek surovin v biokvalitě, jejich vysoká cena a nedostatečný zájem prodejců o biopotraviny.

Prodejní cena je v konečné fázi navýšena ještě obchodníkem z důvodu poptávky, která převyšuje často nabídku. Cenová transmise ve vertikálách biopotravin posunuje ziskové marže k organizacím obchodu. Ekologický zemědělec dostává jen malý podíl z ceny v obchodě. Ve vyspělých zemích jako např. v Německu, je poptávka po bioproduktech v průměru vyšší než nabídka, což umožňuje našim obchodníkům exportovat biosuroviny za výhodné ceny a pak se to projevuje i na cenách domácích. Prodejní ceny se mění také v závislosti na způsobech prodeje a distribuce (DLOUHÝ, URBAN, 2011). Logistika a náklady na distribuci jsou vyšší než u běžných výrobků, a proto vyžadují zvýšení cen. V ceně ekologických produktů jsou také zahrnuty náklady na kontrolu. Biopotraviny jsou kontrolovány na cestě z farmy do obchodu v souladu s ekologickými nařízeními (BOELW.DE, 2016).

Biopotraviny jsou v našich obchodech v současné době dražší průměrně o 100 %. Nejvyšší příplatek je dle průzkumu občanského sdružení PRO-BIO LIGA z roku 2010 u olejů a nejmenší u mléčných výrobků (VALEŠKA, 2012b).

Nevýhodou je, že pro ekologické produkty není možné využívat přínosy velkoobchodu a zavedených distribučních a zpracovatelských kanálů, neboť jejich podíl je zatím příliš malý. Pokud by se do budoucna zvýšil, mohly by být ceny bioproduktu o hodně nižší.

3.3 Význam EZ a biopotravin

Ekologické zemědělství a biopotraviny jsou úzce spjaty s trvalou udržitelností, jež má různé významy a podstatná je jejich integrace (MOLDAN, 2001):

- Ekologické hledisko – ekologická únosnost ve všech rozhodovacích procesech na všech úrovních při lidských činnostech,
- Ekonomické hledisko – zachování trvale udržitelného výnosu
- Sociální hledisko – odstranění chudoby, rozvoj osobnosti, zachování kultury a podpora světového míru,
- Etické hledisko – zachování důstojných podmínek pro život budoucím generacím

Ekologické hospodaření je v souladu s trvalou udržitelností a rozvojem a klade důraz na regionální rozvoj.

3.3.1 Environmentální význam

Environmentální šetrnost je prvotní myšlenkou ekologického zemědělství. Bioprodukce přispívá ke zdravějšímu životnímu stylu. Z důvodu kratších distribučních cest bioproduktů se snižuje znečištění emisemi.

Vliv EZ na půdu

Dle ŠARAPATKY (2006) je základním předpokladem pro správný vývoj rostlin, živočichů i člověka zdravá půda. Historicky je pojem kvalita půdy spojován s produktivitou zemědělských produkčních systémů. V současnosti je však nutné půdu hodnotit v širších souvislostech, neboť plní i řadu funkcí mimoprodukčních. Vedle zajištění produkční složky chrání půda i kvalitu ŽP a nesmí ohrožovat zdraví lidí. K hodnocení slouží indikátory fyzikální, biologické a chemické. Dále je hodnocena biologická aktivita půdy, která při delším uplatňování ekologických postupů vykazuje lepší výsledky. Je sledována i půdní organická hmota, struktura půdy a eroze. Pozitivní vliv na obhospodařovanou půdu má u EZ vyšší vstup organické hmoty do půdy ve formě posklizňových zbytků a organických hnojiv (hnůj, zelené hnojení).

Pestřejší osevní postupy používané v EZ, vyšší procento meziplodin, menší zastoupení širokořádkových plodin, intenzivnější organické hnojení a podsevy prodlužující pokryvnost půdy během roku, mají pozitivní vliv na vodní i větrnou erozi. Přesto se eroze může vyskytnout, a to důsledkem nižšího obsahu minerálního dusíku a tedy pomalejšího vývoje rostlin či z důvodu častějšího mechanického zpracování půdy (ŠARAPATKA, 2006).

Vliv na kvalitu podzemních a povrchových vod

Nepříznivé efekty zemědělství jsou do určité míry způsobeny erozí a vyplavováním látek. Při zemědělských činnostech vzniká riziko kontaminace vod s nepříznivým vlivem na biocenózy, zdraví zvířat a člověka. Určující jsou 3 indikátory: vyplavování dusičnanů, pesticidy a zatížení živinami. U ekologického zemědělství je předpoklad příznivějšího vlivu na vodu v krajině z důvodu regulované aplikace dusíkatých hnojiv, dostatečného pokryvu půdy, vhodného střídání plodin a přiměřené kultivace. V případě organického

hnojení, hojně používaného v EZ, je třeba dodržet správnou zemědělskou praxi pro ochranu vod před znečištěním, kde je nutné vyloučit hnojení v nevhodném období, na podmáčených, zaplavených, zamrzlých nebo sněhem pokrytých zemědělských pozemcích a je třeba uchovat nehnojený ochranný pás o šířce nejméně 3 m od břehové čáry (KLÍR, KOZLOVSKÁ, 2012).

Vliv na biodiverzitu

Intenzifikace zemědělství se podílí na negativních změnách v krajině, ztrátě druhů rostlin i živočichů. Biodiverzita znamená dle úmluvy o biologické rozmanitosti z Rio de Janeiro variabilitu všech žijících organismů (suchozemských, mořských i jiných vodních ekosystémů), zahrnuje různorodost druhů, mezi druhy i mezi ekosystémy. V zemědělství pak znamená rozmanitou škálu organismů v produkčních systémech, ty se podílí na koloběhu živin, rozkladu organické hmoty, zachování úrodnosti půdy, regulaci chorob a škůdců, opylení, na ochraně biotopů a planě rostoucích rostlin a živočichů. Rozlišujeme následující typy diverzity:

- genetická variabilita – živočichů, rostlin a mikroorganismů v zemědělství
- druhová – bohatství druhů souvisejících se zemědělskou produkcí i s jeho neprodukčními funkcemi
- biotopická – biotopy v krajině, krajinné prvky, jež se podílí na stabilitě krajiny
- ekosystémová – role agrosystémů ve tvorbě krajinné struktury (ŠARAPATKA, 2006).

3.3.2 Ekonomický význam

Koncept ekologického zemědělství zvyšuje atraktivitu venkova a má pozitivní vliv na podnikání na venkově. Regionální provázanost, jež je pro EZ typická, může přispět k zvýšení aktivity venkovských komunit. Farmy s ekologickou produkcí mají vysoký rekreační potenciál.

Hospodaření formou ekologického zemědělství má předpoklad v snížení nezaměstnanosti na venkově. Důvodem je založení produkce na biotických procesech s vyšší náročností na práci (REDLICOVÁ A KOL., 2014). EZ tedy vede ke vzniku nových pracovních příležitostí na venkově, avšak v přepočtu na obhospodařovanou půdu je zaměstnanost vyšší v konvenčním zemědělství (FADN, 2014).

3.3.3 Role na úrovni regionu

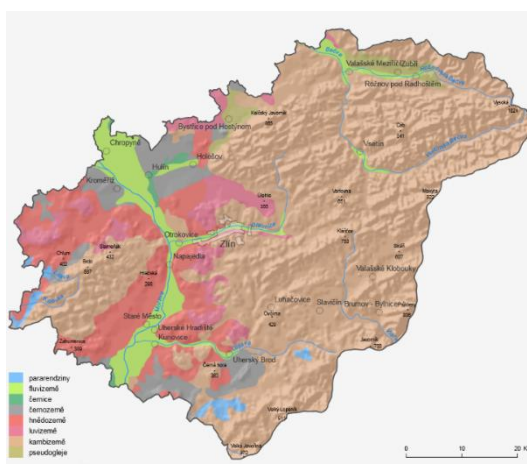
Princip ekologie je úzce spjat s regionem. Význam je připisován přírodním cyklům a ekologické rovnováze, obnovitelným zdrojům, redukci externích vstupů a zachování biodiverzity. Pokud jsou výrobní cykly příliš rozsáhlé, je obtížnější udržet uzavřený koloběh živin, rozšíření výrobních cyklů snižuje možnosti komunikace, dohledatelnosti a důvěru. V důsledku toho by mohl být negativně ovlivněn produkt a jeho kvalita (WIT, VERHOOG a PRINS, 2006).

Hlavním pozitivem dobře fungujícího ekologického hospodaření v regionu je produkce regionálních kvalitních potravin. Spotřebitel má zajištěn prodej přímo v místě bydliště nebo v blízkém okolí.

EZ zachovává přírodní a kulturní bohatství v původním stavu a je cestou k propagaci venkovských regionů. Forma ekologického podnikání – ekoagroturistika má potenciál stát se přitažlivou formou dovolené. Přispívá tak ke zvýšení návštěvnosti regionu.

3.4 Ekologické zemědělství ve Zlínském kraji

Zlínský kraj je svou rozlohou 3 963 km² čtvrtým nejmenším krajem v republice. V kraji se nalézá 307 obcí, z toho 13 obcí s rozšířenou působností. 30 obcí má statut města. Krajina má členitý charakter, z převážné části kopcovitý, tvořen pahorkatinami a pohořími. V povodí Moravy se táhne úrodná rovinatá oblast, kde se nachází černozemě a hnědozemě. Půdy jsou s výjimkou draslíku a hořčíku minerálně chudé s nedostatkem humusu. Je zde zastoupena kukuřičná, bramborářská a obilnářská výrobní oblast. V kopcovitých částech je půda šterkovitá a kamenitá. (CZSU, 2016).

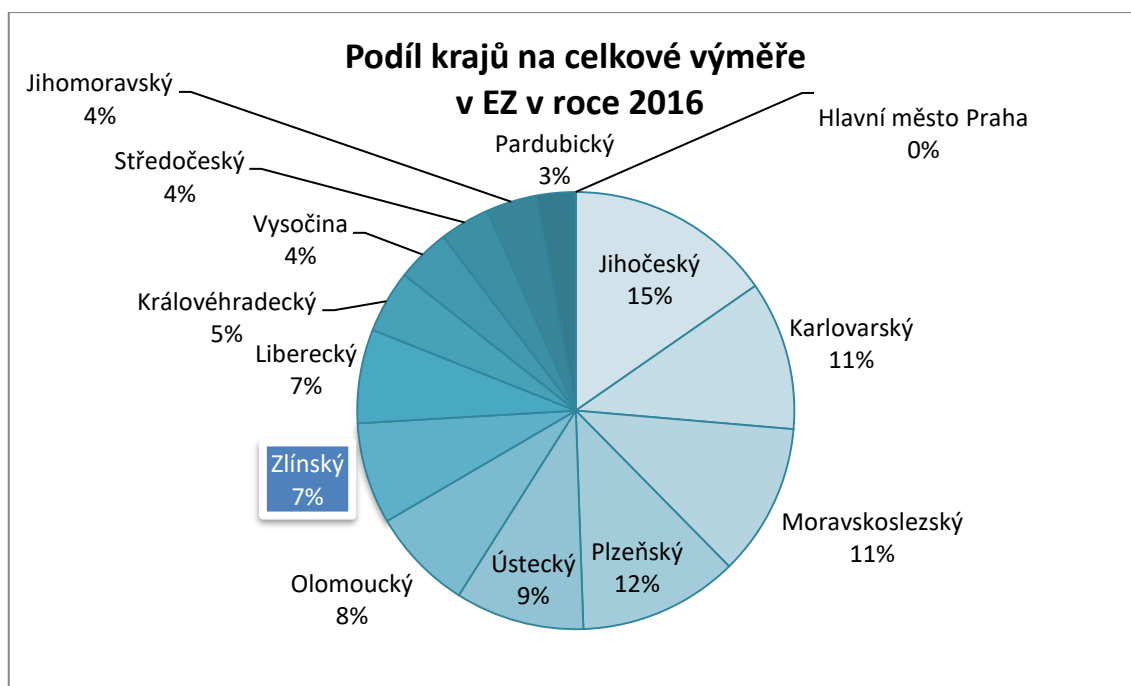

Obrázek 3 Půdní typy ve Zlínském kraji (www.mzp.cz)

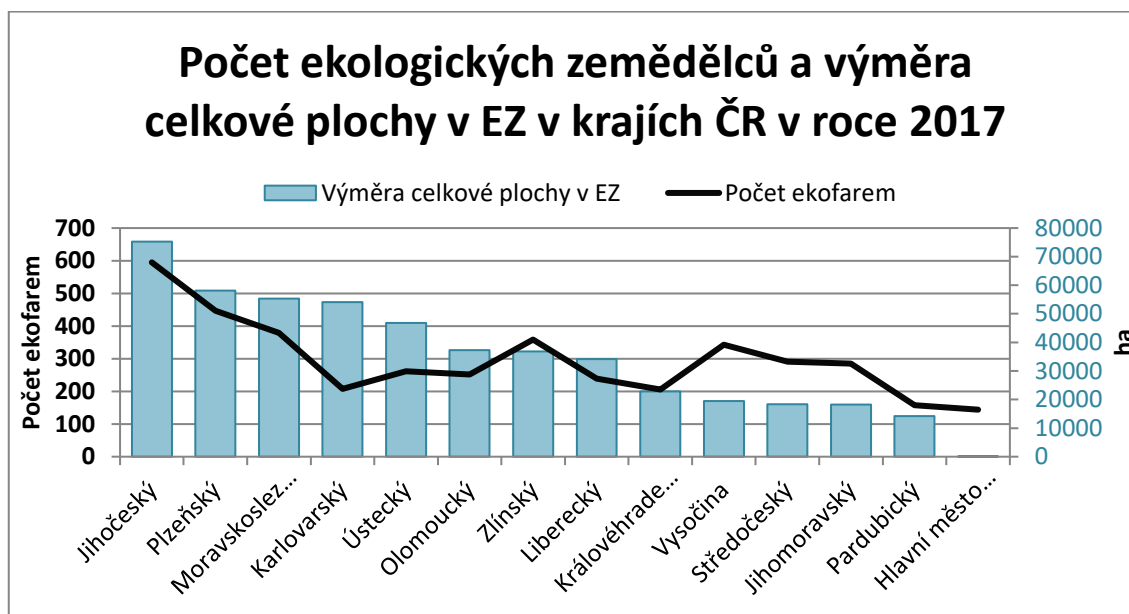
Zde se nacházejí dosud téměř nedotčená území, avšak s možností specifických forem zemědělské produkce, jako je pastevectví a lukařství

3.4.1 Stav a vývoj rozsahu EZ

V současnosti je ekologické zemědělství akceptovaným alternativním modelem hospodaření. V ČR dochází k významnému rozvoji EZ (REDLICOVÁ A KOL., 2014). V České republice je ekologicky obhospodařováno 490 931,93 ha půdy (MZE, 31. 12. 2016, i půda v přechodném období). Zlínský kraj obsazuje sedmou příčku s 36832,19 ha a čtvrtou příčku s 19% podílem EZ na zemědělské půdě (MZE, 2016). Obrázek 4 ukazuje podíl krajů na celkové výměře ekologicky obhospodařované půdy v ČR a obrázek 5 znázorňuje počet ekofarem a výměru celkové plochy v EZ podle krajů ČR v roce 2016.

Obrázek 4 Podíl krajů na výměře EZ ČR
(vlastní zpracování na základě údajů z eagri.cz k 31.12.2016)

Obrázek 5 Počet ekologických zemědělců a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2016
(vlastní zpracování na základě údajů z eagri.cz k 31.12.2016)

Co se týče vývoje EZ ve Zlínském kraji, došlo v posledních letech v počtu ekologických farem k významnému nárůstu. V roce 2008 takto obhospodařovaných farem bylo 196, zatímco v roce 2016 už 359 (MZE, 31.12.2016, dle sídla, nikoliv dle užívané půdy). Stejně tak u výměry půdy v EZ došlo k rozšíření z 30 867,80 ha v roce 2008 na 36 832 ha v roce 2016. Podstatná část těchto ploch se nachází ve zvláště chráněné krajině na území CHKO Beskydy a Bílé Karpaty. Podrobnější přehled je v tabulce č. 1.

Tabulka 1 Přehled vývoje ekologického zemědělství (EZ) ve Zlínském kraji (ZK)

ROK	POČET EZ	VÝMĚRA PŮDY V EZ (HA)	PODÍL VÝMĚRY EZ ZK NA VÝMĚRE EZ ČR
2008	196	30867,80	9,25 %
2010	348	35637,30	7,96 %
2012	359	35867,35	7,63 %
2014	346	36648,29	7,70 %
2016	359	36832,19	7,50 %

Zdroj: eagri.cz, Ročenky EZ, data k 31.12. daného roku (za rok 2008 k 31.7.)

Podobná situace je i v ostatních krajích ČR. Z pohledu meziročního vývoje došlo v roce 2015 k nárůstu počtu ekofarem téměř ve všech krajích vyjma Jihomoravského.

Struktura EZ ve Zlínském kraji

Ke konci roku 2016 bylo ve Zlínském kraji 389 ekologických zemědělců dle užívané půdy a 359 dle sídla, celkem 43 subjektů bylo registrováno jako výrobci biopotravin, vlastní zpracování produkce probíhalo na 21 farmách (u farem se sídlem ve Zlínském kraji). Pro srovnání krajem s nejvyšším počtem registrovaných subjektů je kraj Jihočeský, kde bylo v roce 2016 subjektů kolem 600.

Tabulka 2 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře ve Zlínském kraji v roce 2015

Region	Výměra celkové půdy v EZ (ha)	Z toho výměra (ha)			Zemědělská půda (ha)	Podíl půdy v EZ na celkové výměře dané kategorie užití půdy (%)			
		OP	TTP	TK		Z.p. celkem	OP	TTP	TK
Zlínský	36 909	5 837	30 118	940	192 739	19	5	52	23
ČR	478 988	64 529	407 448	6 839	4 211 936	11	2	41	9

Zdroj: *eagri.cz*, *Registr ekologických podnikatelů (2015)* a *ČÚZK*

Zlínský kraj má v ekologickém režimu zapojeno relativně více zemědělské půdy, než je tomu průměrně v ČR.

Průměrná výměra ekofarmy ve Zlínském kraji byla v roce 2015 cca 103 ha, což je pod celorepublikovým průměrem 120 ha. Velkou část ekologických ploch tvoří TTP, orné půdy je v regionu velmi málo. To je dáno přírodními podmínkami. Svažité pozemky nejsou příliš vhodné k orbě a je zde nebezpečí eroze. Ekologické farmy jsou zaměřeny především na chov skotu bez tržní produkce mléka, méně se zde setkáme s chovem ovcí, koní a ostatních hospodářských zvířat. Významnou roli hraje Hostětínská moštárna, do které ekologičtí zemědělci dodávají vypěstované ovoce. Část zemědělců pěstuje zeleninu nebo má její pěstování jako doplňkovou produkci. Zajištění krmiva pro zvířata, je věnována velká část produkce na orné půdě. V kraji se setkáme i s agroturistickými provozy (IS.KOPANICE.CZ, 2016).

Přehled subjektů

V tabulce níže je uveden přehled ekologických subjektů Zlínského kraje. Pod tabulkou je vysvětlení zkratk.

Tabulka 3 Přehled subjektů EZ (Zlínský kraj)

Činnosti:	Počet podnikatelů (kraj)	Počet podnikatelů (stát)	Procentuální podíl činnosti (kraj)	Procentuální podíl činnosti (stát)	Procentuální podíl kraje na počtu podnikatelů v ČR v dané kategorii
ZEM	359	4234	93,5 %	86,5 %	8,5 %
VYR	43	604	11,2 %	12,3 %	7,1 %
OBC	24	519	6,3 %	10,6 %	4,6 %
DOV	10	190	2,6 %	3,9 %	5,3 %
VYV	6	97	1,6 %	2,0 %	6,2 %
KRM	2	48	0,5 %	1,0 %	4,2 %
ROZ	2	44	0,5 %	0,9 %	4,5 %
VCL	1	12	0,3 %	0,2 %	8,3 %
CHR	1	17	0,3 %	0,3 %	5,9 %
PHU	0	2	0,0 %	0,0 %	0,0 %
SVR	5	17	1,3 %	0,3 %	29,4 %
OST	0	6	0,0 %	0,1 %	0,0 %
Celkem	384	4894			

Zdroj: REP ke konci roku 2016

Činnosti:

ZEM – Ekologický zemědělec	- ekologičtí zemědělci, dle zákona o ekologickém zemědělství "ekologičtí podnikatelé"; tato kategorie zahrnuje také zemědělce v přechodném období
VYR – Výrobce biopotravin	- osoby, které vyrábí biopotravinu za účelem jejich uvádění do oběhu
OBC – Distributor – obchodník	- osoby uvádějící biopotravinu a bioprodukty do oběhu (ne konečnému spotřebiteli)
DOV – Dovozece ze 3. Zemí	- dovozci biopotravin a bioproduktů ze třetích zemí
VYV – Vývozce do 3. Zemí	- vývozci biopotravin a bioproduktů do třetích zemí
KRM – Výrobce nebo dodavatel ekologických krmiv	- výrobci nebo dodavatelé ekologických krmiv
ROZ – Výrobce nebo dodavatel eko. rozmnož. Materiálu	- výrobci nebo dodavatelé ekologického rozmnožovacího materiálu (biosiv a biosadby)
VCL – Ekologický chovatel včel	- ekologičtí chovatelé včel
CHR – Ekologický chovatel ryb	- ekologičtí chovatelé ryb
PHU – Ekologický pěstitel hub	- ekologičtí pěstitelé hub
SVR - Ekol. sběrač volně rostoucích rostlin	- ekologičtí sběrači volně rostoucích rostlin
OST – Ostatní	- jiné povahy činnosti

Z tabulky číslo 3 je patrné, že největší zastoupení ve Zlínském kraji mají ekologické subjekty označené jako „Ekologický zemědělec“, zde jsou zastoupeni i podnikatelé v přechodném období.

Dle zákona č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství: je účelem přechodného období přeměna zemědělské výroby na ekologické zemědělství způsobem uvedeným v žádosti o registraci, a zabezpečení odstranění vlivu negativních dopadů předchozí zemědělské činnosti na zemědělskou půdu, krajinu a životní prostředí. Délka přechodného období činí 2 roky u orné půdy, luk a pastvin, 1 rok u pastvin a výběhů pro nepřežvýkavce a 3 roky u stávajících trvalých kultur; pro účely tohoto zákona se trvalou kulturou rozumí vinice, sady a chmelnice.

Celkové zastoupení jednotlivých činností se v kraji ve srovnání s celorepublikovým průměrem příliš neliší. V kategorii obchodník-distributor je ve Zlínském kraji pouze 6,3 % oproti státnímu průměru 10,6 %. Méně je také výrobců a dodavatelů ekologických krmiv, pouze 0,5 %, kdežto státní průměr je dvojnásobný. Velmi významný je počet Ekologických sběračů volně rostoucích rostlin, kdy jich je celorepublikově registrováno 17, a Zlínskému kraji náleží 5 z nich, což je téměř 30 %. Ekologičtí pěstitelé hub nemají v kraji žádné zastoupení (popř. jsou bez platného certifikátu).

4 Metodika

Postup řešení závěrečné práce byl stanoven tak, aby byla analyzována situace biopotravin ve Zlínském kraji. Postup probíhal v návaznosti na stanovené cíle v několika krocích:

Prvním krokem bylo zformulovat literární přehled s cílem definovat ekologické zemědělství a biopotraviny a jejich význam. Informace byly získány pomocí studia odborné literatury a v práci bylo využito odborné literatury české i zahraniční uvedené v seznamu literatury. Dále bylo užito internetových zdrojů, kdy bylo čerpáno z webových portálů s relevantními informacemi. Aktuální přehled ekologických subjektů a jejich činností byl získán na základě webových stránek ministerstva zemědělství. Data byla čerpána také ze zpráv Českého statistického úřadu a využito bylo poznatků získaných při studiu na Mendelově univerzitě, zvláště předmětů Ekologické zemědělství a Integrovaný procesy agrárního sektoru.

Praktická část byla rozdělena do následujících kroků:

Zjištění, jaký je vývoj trhu s biopotravinami ve Zlínském kraji na základě jednotlivých ročenek ministerstva zemědělství. Zpracovány byly data z registru ekologických subjektů o výměrách ekologického zemědělství v kraji a počtu a zaměření ekofarem a výrobců biopotravin. Uvedené seznamy byly platné k datu 31. 12. 2016. Zdrojem k informacím o jednotlivých farmách byly jejich webové prezentace. Míra regionální provázanosti producentů a zpracovatelů v kraji byla posouzena na základě vyhodnocení odpovědí na dotazníky (v příloze 4), jež byly prostřednictvím e-mailu zaslány výrobcům biopotravin.

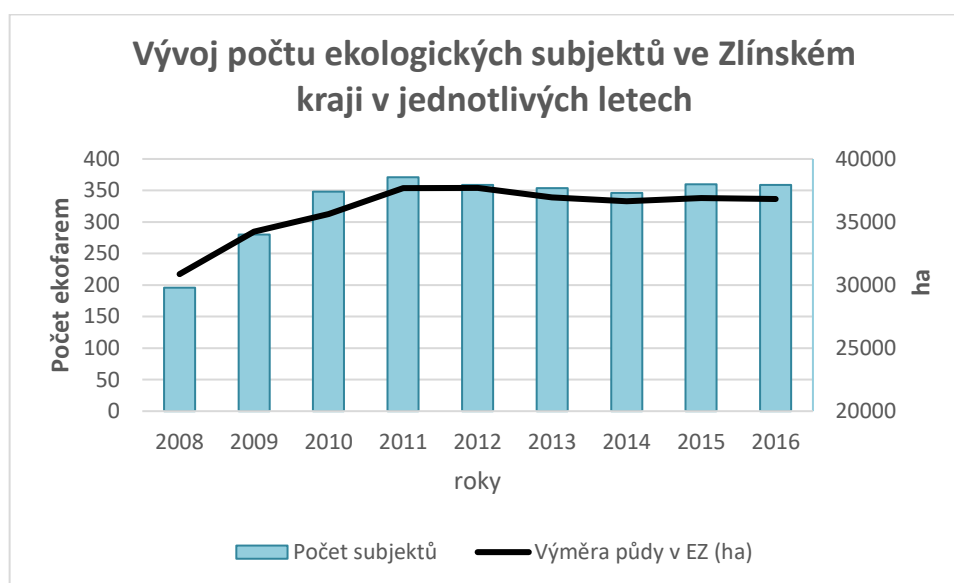
Průzkum za účelem zjištění počtu a typu prodejen s biopotravinami byl proveden osobně, návštěvami jednotlivých prodejen a informace o sortimentu a původu biopotravin v super/hypermarketech byly získány především na základě e-mailové komunikace.

Pro analýzu řetězce produktu byl vybrán příklad biomléka. Z důvodu nedostupnosti informací pro obecnější analýzu byly využity informace z webových stránek Farmy Kudlov. Vyhodnocení cesty biomléka do prodejny bylo provedeno prostřednictvím primárního průzkumu v prodejnách biopotravin ve Zlínském kraji. Pro průzkum cen a dodavatelů bylo vybráno 13 prodejen v městech Uherské Hradiště a Zlín, které byly osobně navštíveny v období od listopadu 2016 do února 2017. Zboží bylo důkladně vybráno, aby bylo srovnatelné a řešení bylo konzultováno s vedením prodejen.

5 Výsledky

5.1 Struktura a objem produkce

Jako ekologický zemědělec bylo ke konci roku 2016 ve Zlínském kraji registrováno 359 subjektů. Tento počet je složen z podniků, jež mají sídlo uvedeno na území kraje, existují však i subjekty, jež sice v kraji hospodaří, ale sídlo mají uvedeno v jiném kraji. Ekologických podnikatelů hospodařících na území kraje je 389.

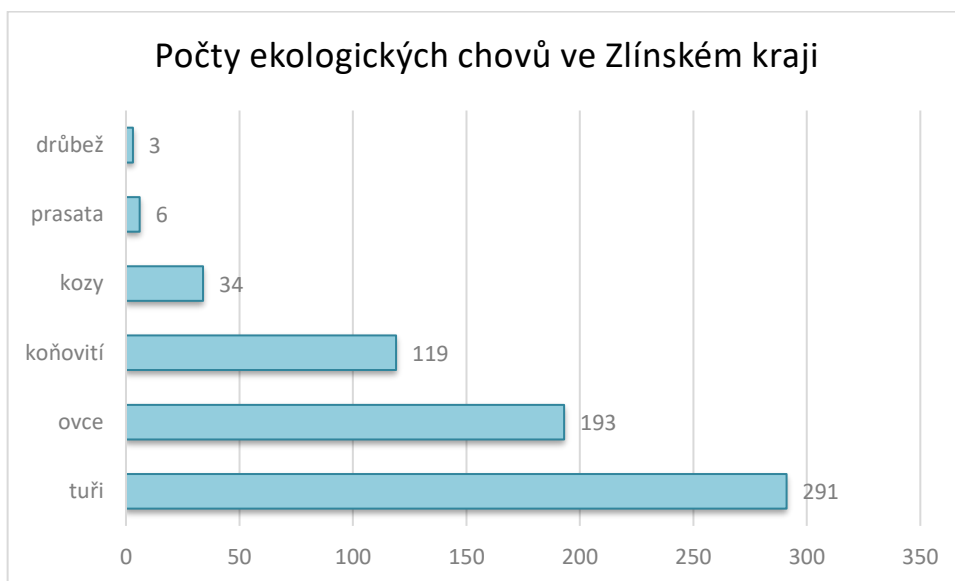

Obrázek 6 Vývoj počtu ekologických zemědělců ve Zlínském kraji v jednotlivých letech
Zdroj: eAgri.cz- registr ekologických podnikatelů – dle obhospodařované plochy

Z tabulky výše plyne, že se ve Zlínském kraji ve srovnání s rokem 2008 počet ekologických zemědělců zvýšil. Téměř každá desátá farma v kraji již hospodaří ekologicky. Také výměra narostla o cca 6 000 hektarů.

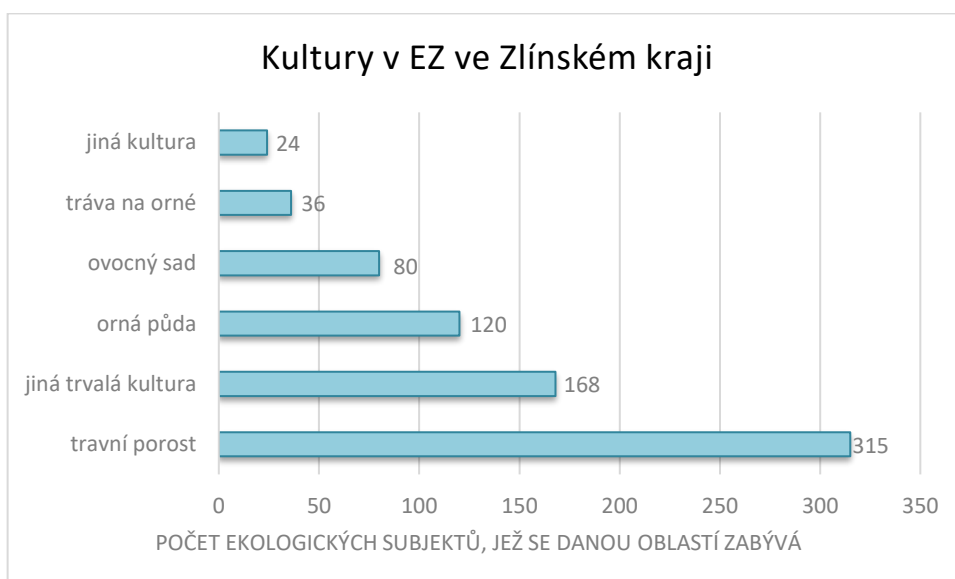
5.1.1 Ekologičtí zemědělci

V následujícím grafu je znázorněno, u kolika ekologických subjektů (registrovaných jako ekologický zemědělec a hospodařících ve Zlínském kraji), z jejich celkového počtu, se vyskytují jednotlivé typy ekologických chovů. Velká část z nich se zabývá souběžně rostlinnou i živočišnou výrobou a okolo 40 subjektů současně hospodaří i konvenčně.

*Obrázek 7 Počty ekologických subjektů, jež se daným chovem zabývají
Zdroj: eAgri.cz- registr ekologických podnikatelů*

U velké části farem se vyskytovala kategorie tuři. Zde se jedná především o chov skotu bez tržní produkce mléka. Dojnic v ekologickém režimu je v kraji více než 800 (ÚZEI, 2015). Alespoň nějaký počet ovcí se nachází na 193 ekofarmách. U koz je toto číslo mnohonásobně menší (34). Pouze v 6 ekologických podnicích se vyskytují prasata (kolem 100 ks). Chov drůbeže byl registrován u 3 farem v regionu a počet kusů se pohybuje okolo 500 (ÚZEI, 2015), (CZSO.CZ, 2015).

*Obrázek 8 Počty ekofarek s jednotlivými kulturami
Zdroj: eAgri.cz- registr ekologických podnikatelů – dle sídla*

Téměř každá ekofarma v ekologickém režimu v regionu Zlínský kraj, hospodaří na travním porostu. TTP v ekologickém režimu zabírají 52 % celkových TTP v kraji. Tento stav je o něco vyšší, než je situace ekologického zemědělství v České republice (zde je to 41%). Travní porosty slouží k pastvě ekologického dobytka a k produkci sena a zelené píče. Půdy je v kraji celkově zorněno 62,9 % a 5 % z této zorněné půdy je v EZ. Lze pozorovat velmi významný podíl sadů na ekologickém zemědělství v kraji. Kulturey jako vinice, chmelnice, rybník a školka nejsou v grafu zahrnuty, jelikož nejsou v režimu ekologického zemědělství v kraji zastoupeny. Vzhledem k poloze a geografické situaci Zlínského kraje je významná část ekologických ploch současně v LFA oblastech.

Níže je přehled vybraných ekofarm Zlínského kraje a popis jejich činnosti. Ve výběru jsou zastoupeny farmy se zaměřením na chov masného i dojného skotu a na chov ovcí. Co se týče rostlinné produkce jsou vybrány farmy, jež hospodaří na orné půdě za účelem produkce obilnin, pěstují ovoce a zeleninu a zpracovávají sušené byliny. Na těchto příkladech je ukázáno fungování systému ekologického zemědělství ve Zlínském kraji. Následující farmy se prezentují kvalitními webovými stránkami, což, jak sami majitelé uvádějí, přispívá k lepší propagaci jejich produkce.

Biofarma Juré

Farma se nachází v blízkosti města Zlín (Lužkovice) a její historie sahá do roku 1920. Ekologicky se zde hospodaří od roku 1994. Rozloha pozemků je 61 ha, z čehož 33 ha zabírají pastviny pro chov masného skotu a ovcí. Na 20 ha je pěstován nahý oves a pohanka. Zbytek rozlohy pokrývají sady. Produkce je zpracovávána a nese certifikaci bio. V prostorách farmy se nachází hospůdka, kde je možnost si bioprodukcí zakoupit. Prodáváno je sušené ovoce a různé druhy povidel, a to nejen přímo ze dvora, ale také prostřednictvím e-shopu. Co se týče zpracovatelského provozu, je připravováno zprovoznění bourárny masa (WWW.BIOFARMAJURE.CZ).

Ekofarma Sádky

Biofarma se nachází v blízkosti okresního města Uherského Hradiště, na rozloze téměř 5 ha (z toho 3,47 ha jsou sady). Certifikát na bioprodukcí nese farma od roku 2007. Největší podíl v sadu nesou jabloně, poté švestky a další ovocné stromy jako oskeruše, meruňky, hrušky, třešně, ořechy a mirabelky. Na pozemcích jsou vybudovány budky pro ptáky, jež přirozeným způsobem chrání farmu před škůdci (WWW.FARMASADKY.CZ).

Farma Kudlov

Leží v bezprostřední blízkosti krajského města Zlín a je zaměřena na chov dojného skotu, jenž je v sezóně na pastvě a v zimě krmen vlastním objemným krmivem. Produkce je zpracovávána ve faremní mlékárně a výrobně mléčných výrobků. V sortimentu se nachází mléčné výrobky od nepasterovaného mléka, přes tvaroh, čerstvý a pařený sýr. Prodej přímo na farmě. Postupně se produkce bude rozšiřovat i do obchodní sítě (WWW.FARMAKUDLOV.CZ).

JAVORNÍK CZ s.r.o.

Farma se nachází ve Štítné nad Vláří, a působí od roku 1996. Celková výměra zemědělské půdy je 1750 ha, slouží k chovu skotu (200 ks dojnic, 240 ks skotu bez TPM) produkci vlastního sena a krmných směsí. Orná půda je využívána k produkci obilnin (pšenice špalda). V sadech (40 ha) jsou pěstovány slivoně, jabloně a méně hrušně. Farma provozuje mlékárnu, pekárnu a pěstitelskou pálenici. Pro zpracování masa se připravuje bourárna. Vyprodukované potraviny (mléko, tvaroh, měkké sýry, balkánský sýr, hermelín) jsou prodávány ve vlastní farmářské prodejně a v obchodní síti převážně v rámci Zlínského kraje (WWW.EKOFARMAJAVORNIK.CZ).

Farma Rudimov

Podnik se nachází v mikroregionu Luhačovské zálesí a funguje od roku 2003. Pozemky ekofarmy zabírají výměru cca 180 ha pastvin a luk. Ty slouží k chovu ovcí (350 ks) a skotu (30 ks) masných plemen. Dále se farma zabývá sklizní pícnin (lisování, shrnování, mulčování, sečení, balení senáže). V roce 2014 byla zprovozněna zpracovna masa s prodejem vyzrálého hovězího a jehněčího masa. Probíhá také prodej živých zvířat vhodných do chovu (WWW.FARMARUDIMOV.NET).

Biozelenina Velehrad

Zahradnictví leží v prostředí Chřibů a hospodaří na 4 ha orné půdy pro pěstování zeleniny, 19 ha je určeno jako pastviny pro koně a 2 ha jsou sady. Pěstován je široký sortiment biozeleniny a ovoce. K balení jsou od roku 2016 používány recyklovatelné obaly. Nákup je možný přímo ze dvora, prostřednictvím e-shopu nebo v obchodech ve Zlíně, Brně a Ostravě (WWW.BIOZELENINA.EU).

Bylinná valašská sušárna svatého Františka

Zaměřena na pěstování a sběr bylin a originálních jedlých květů. Sortimentem je tradiční sušené ovoce a bylinky (nabízené i ve formě čajů a bylinných koupelí). V rámci provozovny probíhá sušení i balení bioproduktů, odbyt je zajištěn prostřednictvím e-shopu ([HTTP://WWW.KVETYBYLINY.CZ](http://www.kvetybyliny.cz))

5.1.2 Ekologičtí výrobci biopotravin

V regionu Zlínský kraj bylo ke dni 31. 12. 2016 zaregistrováno celkově 43 výrobců biopotravin. Z toho 11 subjektů se zabývalo výrobou biopotravin z ovoce a zeleniny, celkem 10 výrobců zpracovávalo maso a masné výrobky, zpracování a konzervování ryb se nevěnoval žádný subjekt. Mléčné produkty vyrábělo 6 výrobců biopotravin a nápoje produkovalo 5 z celkového počtu 43. Ostatní subjekty se zabývaly obilovinami, luštěninami a olejnatými semeny (3 subjekty), výrobou mlýnských a škrobářských výrobků (1 subjekt), výrobou rostlinných a živočišných olejů a tuků (1 subjekt). Mezi ostatními potravinářskými výrobky (5 subjektů) jsou mimo jiné zahrnuty biopotraviny jako káva, čaj a hotové pokrmy. Balicí služby byly činností 1 ze subjektů (MZE, 2016). Přehled počtu subjektů je zpracován v tabulce č. 4.

Tabulka 4 Výrobci biopotravin ve Zlínském kraji dle druhu ekonomické aktivity (2016)

Detail činnosti	Počet výrobců
10.1 Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	10
10.3 Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	11
10.4 Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	1
10.5 Výroba mléčných výrobků	6
10.6 Výroba mlýnských a škrobářských výrobků	1
10.8 Výroba ostatních potravinářských výrobků (káva, čaj, hotové pokrmy, ost.)	5
11.0 Výroba nápojů	5
01.11 Obiloviny (kromě rýže), luštěniny a olejnatá semena	3
82.92. Balicí služby	1

Zdroj: Registr ekologických podnikatelů, subjekty se sídlem v ZK (31.12.2016), vlastní zpracování

Z oficiálních údajů zaznamenaných v registru ekologických subjektů za Zlínský kraj vyplývá, že z celkového počtu 43 výrobců biopotravin je 21 z nich současně registrováno jako ekologický zemědělec (evidován platný certifikát). Tedy téměř polovina výrobců Zlínského kraje jsou faremními zpracovateli (k 31.12.2016). Údaj za ČR byl v roce 2015 okolo 38 %. Část těchto zpracovatelů však činnost ve skutečnosti neprovozuje, buď

z důvodu přechodného období, z důvodu sezónnosti výrobků či nízké poptávky spotřebitelů po daném výrobku.

Níže jsou uvedeni významní výrobci biopotravin ve Zlínském kraji. Ve výběru jsou zastoupeny zpracovatelé mléka a mléčných výrobků, ovoce a zeleniny a masných produktů.

Mlékárna Valašské Meziříčí s.r.o.

Výrobní program mlékárny je tvořen tímto sortimentem: smetanové jogurty, polotučné ovocné jogurty, nízkotučné ovocné jogurty, kysané výrobky, jogurtová mléka, čerstvé tekuté výrobky a také biojogurty. Suroviny použité při výrobě biojogurtů pocházejí z ekofaremu. Produkty z mlékárny lze nalézt po celé ČR, a to v obchodních řetězcích i maloobchodních sítích. Společnost postupně expanduje i na slovenský trh ([HTTP://WWW.MLEKARNA-VALMEZ.CZ](http://www.mlekarna-valmez.cz)).

Hostětínská moštárna

Leží v Bílých Karpatech a zaměřuje se na produkci moštů, sirupů (konopný, mátový, bezový) a destilátů (kalvados), více než 4/5 produkce je v bio kvalitě. Nákup surovin je přednostně od ekologických zemědělců z Bílých Karpat. Odbyt je zajištěn v prodejnách zdravé výživy a biopotravin a v super/hyper marketech. Co se týče regionu je pokryta téměř celá východní část republiky a okolí Prahy ([HTTP://WWW.MOSTARNA.BIO](http://www.mostarna.bio)).

Řeznictví U Kusáků

Provozovna se nachází v Ostrožské Nové Vsi. Základem výroby jsou pečlivě vybrané suroviny včetně různých ingrediencí bez separátů a jiných náhražek. Výrobní je propojena s prodejnou, kde funguje i bufet s nabídkou teplých polévek a hotových jídel. Vedle konvenčních produktů nabízí firma hovězí, vepřové, jehněčí a kůzlečí maso v biokvalitě. Spolupracuje s ekologickými farmami v dané oblasti. Vepřové maso je dodáváno z Farmy Pod Lešem ve Cvrčovicích ([HTTP://WWW.UKUSAKU.CZ](http://www.ukusaku.cz)).

Dr. Hlaváč s. r. o.

Společnost se zabývá od roku 1998 výrobou ovocných, makových, ořechových, čokoládových, zeleninových a cereálních náplní v objemu přes 500 tun ročně pro pekařskou a cukrářskou výrobu a pro gastronomické provozy. Výroba probíhá v biokvalitě i v konvenci s více než 80 druhy výrobků a v prodeji jsou i

malospotřebitelská balení džemů, ovocných nápojů, povidel a sirupů. Suroviny jsou používány tuzemské i z dovozu. Prodej výrobků je směřován nejen pro regionální trh ale i do evropských zemí (Slovensko, Maďarsko, Polsko, Litva, Ukrajina, Bělorusko). Je k dispozici e-shop ([HTTPS://WWW.DRHLAVAC.CZ](https://www.drhlavac.cz)).

5.1.3 Dovozy biopotravin

K 31.12. 2016 bylo ve Zlínském kraji registrováno celkem 10 dovozců biopotravin ze 3. zemí s tím, že 8 z nich disponovalo platným certifikátem (6 z těchto firem je současně i výrobci biopotravin). Jde ve většině případů o společnosti zabývající se současně i konvenční výrobou. Biozebra se může nacházet i na výrobcích dovezených ze zahraničí. Dovozy biopotravin pocházejících ze zemí mimo Evropskou unii mají povinnost nechat výrobek recertifikovat některou z kontrolních organizací působící na území ČR (BIOSPOTŘEBITEL.CZ, 2016). Příkladem je firma OXALIS, spol. s.r.o. jež má ve své nabídce sypané bio čaje a praženou kávu.

Obrázek 9 Příklad recertifikovaného bioproduktu (v nabídce OXALIS, spol. s.r.o.)

5.2 Spolupráce a podpůrné iniciativy ve Zlínském kraji

Na základě e-mailové komunikace s výrobcí biopotravin Zlínského kraje, vplynuly závěry, že spolupráci mezi nimi a mezi producenty v kraji se daří budovat. V závislosti na charakteru produkce jsou odebírány jak suroviny od místních zemědělců, tak ze zahraničí. Za zásadní považují výrobci sdílení zkušeností a optimální smluvní vztahy mezi nimi. Cestou k rozvoji spolupráce je sdružení v PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců.

Funguje i kooperace mezi kraji, kdy je příkladem restaurace v Rožnově pod Radhoštěm, která odebírá biomaso z přílehlých ekologických farem ze sousedních krajů.

Obrázek 10 Spolupráce ekologických subjektů s gastronomickými provozovny

Přestože část produkce regionálních ekofarem míří do zahraničí, většina zůstává na tuzemském trhu, tomuto přispívají i následující podpůrné iniciativy, jež se ve Zlínském kraji podílejí na propagaci regionálních výrobků:

Agrární komora Zlín každoročně připravuje soutěž o nejlepší regionální výrobky s názvem „Perla Zlínska“. V roce 2016 se konal 11. ročník. Ceny jsou předávány z rukou hejtmana Zlínského kraje na Dni Zlínského kraje. Výrobky vybírá komise a nesou označení Perla Zlínska. Jednotlivé výrobky a místa, kde je lze nakoupit lze nalézt na webových stránkách <http://www.perla-zlinska.cz/>. Cílem je, aby byly výrobky zviditelněny a prodávali se přímo v regionu.

Obrázek 11 Logo Perla Zlínska (Zdroj: <http://www.perla-zlinska.cz/>)

Každoroční soutěž „Česká biopotravina roku“ vyhlašuje PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců. Co se týče Zlínského kraje, byl v roce 2016 oceněn v kategorii Biopotraviny živočišného původu Biohermelín z ekofarmy Javorník. Vítězem kategorie Biopotraviny rostlinného původu se stal Hostětínský mošt jablko meruňka bio (PRO-BIO, 2016).

Další propagace bioprodukce probíhá prostřednictvím letáků, internetových stránek a dále, sic v menším měřítku, se v kraji vyskytují venkovní reklamní plochy.

5.3 Typy prodejen a sortiment biopotravin

Biopotraviny ve Zlínském kraji jsou prodávány několika způsoby, přímou i nepřímou formou. Prodej biopotravin je uskutečňován prostřednictvím následujících prodejních sítí:

5.3.1 Supermarkety/hypermarkety

Zde je prodej biopotravin realizován různými způsoby. Potraviny mohou být řazeny do speciálních regálů nebo jsou zařazeny přímo mezi běžné potraviny a je na ně upozorněno štítkem s informací, že se jedná o ekologický produkt. Je na výběr z širokého sortimentu: ovoce, zelenina, mléčné výrobky, nápoje, masné výrobky, těstoviny, luštěniny a rýže, oleje, čaj a káva, sladkosti. Obchodní řetězce nabízejí biopotraviny s původem v tuzemsku ale také z dovozu. Většina tohoto zboží pochází z Německa, Itálie, Rakouska, Nizozemska a Belgie. Významnými dodavateli jsou Country Life a PRO-BIO. Informace byly zjištěny na základě vlastního průzkumu v prodejnách, skrze webové stránky super/hypermarketů a prostřednictvím e-mailové komunikace s řetězci.

Kaufland

V sortimentu se nachází cca 250 biopotravin. Kaufland představil v roce 2016 svou novou produktovou řadu K-Bio, jež zahrnuje kolem 60 produktů z oblasti mléčných výrobků, těstovin, nealkoholických nápojů, a obilovin. V sortimentu jsou také pečicí směsi, doplňky pro pečení, dětskou výživu, mléčné výrobky, těstoviny, nápoje, obiloviny a další. V budoucnu se nabídka K-Bio bude ještě rozšiřovat. Zákazníci nejvíce kupují dětské výživy, křehké chlebičky, čaj, kreky a sladké sušenky, mléko, luštěniny, mouku, kávu, těstoviny a nápoje. Co se týče původu zboží je 80 % z ČR. Biopotraviny z dovozu pocházejí nejčastěji z Německa.

Albert

Albert má v kraji 24 prodejen a v jeho sortimentu se nachází až 160 biopotravin. Vlastní značka se nazývá Albert-Bio a zahrnuje následující druhy potravin: ovoce, zelenina, luštěniny, čajové pečivo, mouky, nápoje, cukrovinky, čaje i méně známé produkty, jako třeba jáhly, kuskus nebo mungo.

Billa

V sortimentu nalezneme: chlazené výrobky, kuskus, mouky a rýže, maso a masné výrobky, mléčné výrobky, vejce, müsli, cereálie, sušenky, nápoje, oleje, konzervy, ocet a sladidla, ovoce, pečivo, suché plody, uzeniny, výrobky pro děti, zeleninu. Zákazníci v kategorii bio nejčastěji nakupují čerstvé mléko, jogurty, vejce, citrony či sirupy. Privátní značka nese název NAŠE BIO a byla vytvořena speciálně pro českého a slovenského zákazníka. Z toho plyne, že produkty jsou v co nejvyšší míře dodávány českými a slovenskými dodavateli (BIOSPOTŘEBITEL, 2012)

Lidl

Biopotraviny nabízené v prodejnách Lidl nesou značku BIOTREND, v řetězcích v kraji v biokvalitě převažuje ovoce a zelenina (původ: Španělsko, Itálie, Egypt).

Makro

Ve Zlínském kraji se nachází 1 prodejna. Biopotraviny jsou zařazeny v jednotlivých odděleních podle druhu sortimentu. Původ výrobků je jak od domácích pěstitelů a chovatelů, tak od farmářů z jižní Itálie, Španělska, Francie a dalších zemí. Sortimentu dominují mléčné výrobky, suché potraviny a zelenina.

Penny

Prodejny Penny také ve Zlínském kraji nabízejí bioprodukty pod vlastní značkou BIO style. Převažují mléčné výrobky a dětská a kojenecká výživa v biokvalitě.

Tesco

Sortiment s označením Bio nalezneme také v těchto prodejnách. Zahrnuje stovky produktů od trvanlivých potravin přes mléčné a masné výrobky až po ovoce a zeleninu. Bioproduktům je vyčleněno přehledné prodejní místo, kde jsou pohromadě s produkty bez lepku a s výrobky bez přidaného cukru. Mezi největší dodavatele patří společnost PRO-BIO. (TESCO.CZ)

5.3.2 Prodejny zdravé výživy

Umístění prodejen je situováno především v centrech měst, kde je vyšší pohyb lidí, kdy nejčastějším sortimentem je celozrnné pečivo, speciální potraviny pro vegetariány a

vegany, bezlepkové potraviny, DIA potraviny, sójové produkty, přírodní kosmetika a biopotraviny. Níže v tabulce č. 5 je přehled specializovaných prodejen ve Zlínském kraji.

Tabulka 5 Specializované prodejny biopotravin ve Zlínském kraji

Název prodejny	Sortiment	Město
Biokrámek DOBRÉ VŠECKO	regionální a biopotraviny	Holešov
Bioprodejna Zrnko	biopotraviny a kosmetika	Rožnov pod R.
Biomarket u Zeleného stromu	biopotraviny, zdravé potraviny	Zlín (2 obchody)
BIO-VALAŠSKO.cz	fair trade	Val. Meziříčí
Biovital	biopotraviny, biokosmetika	Kroměříž
Českův mlýn	čerstvě namleté biomouky, sortiment PRO-BIO, regionální mléčné produkty	Bystrčička
Dary kraje	část sortimentu v bio kvalitě	Zlín
Farmářský obchod Dobré jídlo z Moravy	část sortimentu v biokvalitě	Hodonín
Mandragora	léčivé byliny, biopotraviny	Rožnov pod R.
Otdadyma o.p.s.	farmářské a řemeslné produkty	Vsetín
Regionální prodejna Z Dědiny	biopotraviny, regionální potraviny	Zlín
Tulsi krámk	čaje, biopotraviny, biobachovky	Vsetín
Zdravá výživa Holešov	jídlna a prodejna	Holešov
Zdravá výživa Kopretina	biopotraviny, ekodrogerie	Uherský Brod
Zdravá výživa V. Meziříčí	biopotraviny, biokosmetika	Val. Meziříčí
ZDRAVÉ OLEJE	oleje a výrobky z nich	Komňa
Zdravý obchůdek	biopotraviny, kosmetika	Zlín
Zelenina – zdravá výživa	biopotraviny, bezlepková jídla	Vizovice

V rámci Zlínského kraje jsou významné také prodejny společností Náš grunt a Sklizeno, které fungují jako franšizy a nabízí širokou škálu regionálních potravin i v kvalitě bio.

Na obrázku 12 je Bioprodejna Zrnko, jež sídlí v Rožnově pod Radhoštěm a je typickým představitelem prodejny zdravé výživy. Nabízí produkty od regionálních farmářů a také přírodní kosmetiku.

Obrázek 12 Bioprodejna Zrnko – Rožnov pod Radhoštěm (zdroj: vlastní)

5.3.3 Drogerie

Dm drogerie markt s.r.o.

Má celkem 11 poboček ve Zlínském kraji. Obchodní síť DM drogerie nabízí širokou škálu sortimentu v biokvalitě jako jsou například sladkosti, kojenecké výrobky a čaje. Výrobky však mají původ převážně v zahraničí. Na obrázku 13 si lze všimnout označení typického pro biopotraviny s německým původem.

Obrázek 13 Bioprodukt s logem (zdroj: vlastní)

5.3.4 Přímý prodej na farmě

Faremní obchody jsou často otevřeny jen pár hodin denně, dle časových možností farmáře, či existuje možnost telefonické domluvy. Prodej je v některých případech uskutečňován sezónně dle charakteru zemědělské výroby. Níže jsou vybrané farmy ve Zlínském kraji, na nichž je uskutečňován prodej ze dvora.

Tabulka 6 Vybrané ekofarmy Zlínského kraje s prodejem ze dvora

Ekologický subjekt	Sortiment	Okres
HELIAVITA, s. r. o.	sezonní prodej broskví, meruněk, švestek, jablek	Kroměříž
Josef Vymětal	celoroční prodej zeleniny	Kroměříž
Agro Březová, s. r. o.	husy pro drobné odběratele	Uherské Hradiště
Jan Čaňo	chov masného a mléčného skotu, drůbeže a prasat. Prodej selat, živých vepřů, skotu	Uherské Hradiště

Miroslav Habáník	sezonní prodej brambor	Uherské Hradiště
Eva Macková	sezonní prodej čerstvého a sušeného ovoce (jablka, hrušky, třešně, švestky), ořechů	Uherské Hradiště
Tradice Bílých Karpat, občanské sdružení + s. r. o	výroba a prodej biomoštu (skleněné lahve, 0,7 l), distribuce po celé ČR	Uherské Hradiště
Farma Otmar a Klára DOLEŽALOVÍ	chov mléčného a masného skotu, koní, ovčí, drůbeže, pěstování zeleniny, bylin a ovoce	Uherské Hradiště
Biozelenina Velehrad	pěstování a prodej širokého sortimentu (až 50 druhů) zeleniny	Uherské Hradiště
ZD Starý Hrozenkov	prodej ze dvora: mléko a jablka pro místní obyvatele	Uherské Hradiště
Ovčí farma	sezonní (od května do půlky října) prodej ovčího sýra a brynzy, žinčice a masa	Vsetín
Pavel Hromek	prodej jatečných beránek a hovězího masa	Zlín
Ekofarma Lukov	pěstování a prodej zeleniny (35 druhů) a chov koz	Zlín
Vladimír Slušík	chov masného skotu a okrajově prodej malého množství mléka ze dvora	Zlín
Biofarma Juré	celoroční prodej ovoce, povidel, ovocných plátků a pohanky, koření, obilovin, telecího a jehněčího masa	Zlín
Ekofarma OAZA	vlastní prodejna biopotravin a zdravé výživy „Ekospeci“ a „Biobufet Greenbar“	Zlín

5.3.5 Další způsoby prodeje

Dalším způsobem prodeje jsou farmářské trhy a biojarmarky. Je kladen důraz na původ potravin a spojení bioprodukce s regionální produkcí. Projevuje se zde sezónnost sortimentu. Trhy jsou mnohdy spojeny s doprovodným programem, jako jsou folklórní akce či prodej a ukázka tradičních řemeslných výrobků. Významnou akcí je tradiční Bělokarpatký biojarmark ve Velké nad Veličkou, kde zástupci z biofarem ze Zlínského kraje nabízejí své produkty a zároveň tak prezentují svoji farmu.

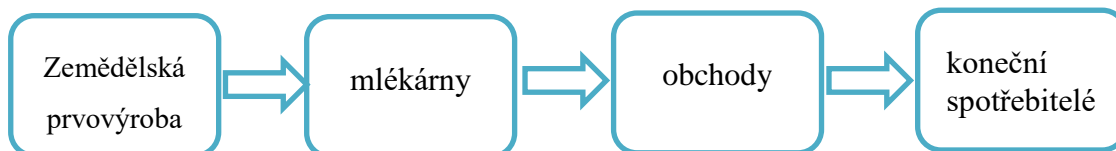
Biopotraviny jsou nabízeny i v nezávislých prodejnách biopotravin, v lékárnách a gastronomických provozech.

5.4 Analýza celého řetězce cesty produktu – příklad biomléka

Za produkt k analýze bylo zvoleno biomléko, jelikož mléčné výrobky patří z hlediska bioprodukce mezi nejvíce poptávané.

5.4.1 Komoditní řetězec biomléka

Tok suroviny (biomléka) můžeme zjednodušeně vyjádřit následovně:

Obrázek 14 Komoditní řetězec biomléka

V první fázi hrají důležitou roli chovatelé dojného skotu, jež jsou dodavateli syrového mléka. Ve druhé fázi je surovina vykupovaná mlékárnami, kde se dále zpracovává. Dalším článkem jsou obchodní sítě, prostřednictvím nichž se finální výrobky dostávají ke konečnému spotřebiteli.

Na následujícím příkladu je ukázáno, jak se tvoří cena biomléka.

5.4.2 Tvorba ceny biomléka

K zhodnocení tvorby ceny biomléka byla zvolena ekologická Farma Kudlov, jež leží ve strategické blízkosti města Zlín a zabývá se chovem skotu. V létě jsou zvířata na pastvě a v zimě jsou krmena objemným krmivem z vlastní produkce. Mléko je zpracováváno ve faremní mlékárně a je prodáváno buď přímo na farmě či prostřednictvím obchodní sítě.

Dojen je skot v počtu cca 20 ks plemene Pinzgauer, jež za laktaci vyprodukuje průměrně 5400 kg mléka s obsahem tuku 3,9 % a 3,3 % bílkovin.

Konkrétním výrobkem je Biomléko z Farmy Kudlov. Při označování výrobku je nutné zaznamenat údaje, jež najdeme v příloze 2. V nabídce farmy je nejen syrové mléko, ale i finalizované produkty jako jsou čerstvé sýry, tvarohové dezerty, pomazánky s různými příchutěmi.

Obrázek 15 Produkty z Farmy Kudlov (zdroj: vlastní)

Dle dostupných informací jsou průměrné náklady 9,23 Kč na litr prodaného mléka. V nákladech na produkci mléka jsou zahrnuty náklady na krmiva, na služby, mzdové, osobní, režijní náklady. Dále spotřeba vody (1–5 l na kg mléka), spotřeba energie, obaly, odpady (palety, vaky, plastové fólie, mazivo, zářivky, chemikálie pro desinfekci).

Mlékárna Valašské Meziříčí (55 km od Farmy Kudlov) udává na základě e-mailového sdělení výkupní cenu biomléka okolo 10 Kč za litr. Prodej do mlékárny z Farmy Kudlov neprobíhá. Odbyt mléka a mléčných výrobků je uskutečňován v pravidelných intervalech prodejem do regionálních prodejen. Mléko, jež není spotřebováno či prodáno v syrové formě, je zpracováno do výrobku s vyšší přidanou hodnotou. Prodej do zahraničí neprobíhá.

Mléko, jež se prodává přímo na farmě je možno nakoupit pasterované či nepasterované. Prodej probíhá každý všední den a v sobotu dle otevíracích hodin. Cena výrobku „Biomléko“ při prodeji ve faremním obchodu je 22 Kč s plněním do vlastních lahví, či za 27 Kč s lahví. Prodej skrze bioprodejnu z Dědiny je za cenu 31 Kč a skrze prodejnu Sklizeno za cenu 32 Kč.

Zhodnocení cenové tvorby je provedeno v kapitole diskuze.

5.4.3 Dodavatelé mléka do prodejen a jeho ceny

Při porovnávání cen biomléka bylo snahou nalézt co nejpodobnější výrobky v různých typech prodejen. Porovnáváno bylo mléko s 3,5 % tuku v litrových plastových lahvích či v tetrapakových krabicích. Seznam adres navštívených obchodů je v příloze 1.

Tabulka 7 Ceny biomléka v jednotlivých prodejnách

Prodejna	Název mléka	Výrobce	Cena (Kč)	Adresa	Typ prodejny
Billa 1	Selské mléko čerstvé (Naše Bio)	OLMA a.s.	31,9	Uherské Hradiště	Super/hypermarket
	Plnotučné mléko (Naše Bio)	Ekomilk a.s.	27,9		
Albert	Čerstvé mléko	OLMA a.s.	25,9	Uherské Hradiště	Super/hypermarket
	Plnotučné mléko (Albert Bio)	Tatranská mliekareň a.s.	20,9		
Náš grunt	Čerstvé mléko	Bio Vavřinec s.r.o.	39,9	Uherské Hradiště	Specializovaná prodejna
U Zeleného stromu 1	X	X	X	Uherské Hradiště	Specializovaná prodejna
Billa 2	Plnotučné mléko (Naše Bio)	Ekomilk a.s.	28,9	Zlín	Super/hypermarket
	Selské Mléko čerstvé (Naše Bio)	OLMA a.s.	31,9		

Kaufland	Čerstvé Bio mléko	OLMA a.s.	27,9	Zlín	Super/hypermarket
Tesco	Čerstvé bio mléko	OLMA a.s.	25,9	Zlín	Super/hypermarket
Dm drogerie 1	Haltbare Alpenmilch	Zahraniční (Rakousko)	34,9	Zlín	Drogerie
Dm drogerie 2	Haltbare Alpenmilch	Zahraniční (Rakousko)	34,9	Zlín	Drogerie
U Zeleného stromu 1	X	X	X	Zlín	Specializovaná prodejna
U Zeleného stromu 2	X	X	X	Zlín	Specializovaná prodejna
Sklizeno	Kudlovské mléko	Farma Kudlov	32	Zlín	Specializovaná prodejna
	Bio čerstvé mléko	Ekofarma Javorník	36		
Z dědiny	Kudlovské mléko	Farma Kudlov	31	Zlín	Specializovaná prodejna
	Bio čerstvé mléko	Ekofarma Javorník	31	Zlín	

Zdroj: vlastní zpracování

Bylo zjištěno, že výrobek biomléko v prodejnách s největší pravděpodobností nalezneme. Dostupný byl v 10 z celkových 13 vybraných prodejen. Pokud se v prodejně nenacházel, byla přítomna jeho veganská náhrada bio rostlinné mléko (např. sójové mléko).

Porovnání spotřebitelských cen v závislosti na velikosti / typu prodejny

V maloobchodních sítích se cena klasického mléka v biokvalitě s tučností 3,5 % pohybuje od 20,90 Kč do 39,90 Kč. V supermarketech a hypermarketech byla cena od 20,90 do 31,90. Ve specializovaných prodejnách zdravé výživy a biopotravin se cena pohybuje v rozmezí 31,00 Kč až 39,90 Kč, je tedy o něco vyšší.

Produkty vlastních značek jsou dle sledovaného vzorku mlék levnější. Potvrdilo se to v prodejnách Albert, kdy byly v nabídce dva produkty biomléka a jeden z nich byl pod interní značkou (Albert Bio). U výrobků byl rozdíl 5 Kč. Může to být z důvodu menších investic do designu a grafiky obalů. Roli však mohou hrát i další faktory. Ve větších prodejnách byly častěji zaznamenány slevy biomléka. Zpravidla šlo o výrobky před vypršením data spotřeby.

Porovnání spotřebitelských cen v závislosti na poloze prodejny

Co se týče drogerií DM, nehrála poloha prodejny žádnou roli, cena produktů byla ve sledovaných prodejnách stejná a to 34,90 Kč.

U produktů z Ekofarmy Javorník a z Ekofarmy Kudlov byl zaznamenán rozdíl mezi cenami v prodejnách Sklizeno a Z Dědiny. Prodejna Sklizeno se nachází přímo v centru obce u náměstí a prodejna Z dědiny je tomuto centru více vzdálena. U Kudlovského mléka rozdíl činil 1 Kč a u Bio čerstvého mléka z Ekofarmy Javorník byl rozdíl dokonce 5 Kč. Nelze však jednoznačně tvrdit, zda byl cenový rozdíl z důvodu rozdílné polohy prodejny. Rozdíl cen mohl být způsoben odlišnou cenovou strategií prodejen.

Porovnání spotřebitelských cen v závislosti na původu.

Co se týče původu potravin, pocházela převážná část biomléka z tuzemska. V supermarketech se často vyskytly produkty výrobce OLMA a.s. a u specializovaných prodejen to byly nejčastěji výrobky ekofarmářů z blízkého okolí.

Ze sledovaných prodejen v drogeriích DM byl výrobek zahraničního původu (Rakousko) s cenou 34,90 Kč. V prodejně Albert v Uherském Hradišti bylo mléko ze Slovenské republiky (Tatranská Mliekareň a.s.) za 20,90, což byl nejlevnější výrobek, současně byl prodáván jako výrobek pod privátní značkou Albert Bio. Ceny mléka českého původu se pohybovaly v rozmezí 25,90 Kč - 39,90 Kč, nelze tvrdit, že by se cena zahraničních výrobků výrazně odlišovala.

Ceny mléka při prodeji ze dvora

Při prodeji ze dvora je cena kravského biomléka o něco nižší. Mléko je prodáváno v syrovém stavu s upozorněním, že musí být před konzumací převařeno. Ve sledovaných ekologických subjektech, jež prodej ze dvora umožňují, se rozmezí ceny pohybuje od 14 do 22 Kč za litr kravského mléka bez lahve (s možností jejího zakoupení).

Cena kozího mléka je oproti kravskému vyšší. Farma Kozojedský dvůr litr čerstvého mléka nabízí za 24 Kč.

Tabulka 8 Ceny za biomléko při prodeji ze dvora

Ekologický subjekt	Cena za litr mléka	Typ mléka
Farma Kudlov	22 Kč	kravské
Kozojedský dvůr	24 Kč	kozí
Kozojedský dvůr	15 Kč	kravské
Ekofarma Javorník	15 Kč	kravské
FARMA-ZPZ s.r.o.	14 Kč	kravské

Zdroj: vlastní zpracování

Dodavatelé biomléka

Při průzkumu v prodejnách jsem důraz kladla nejen na cenu ale také na dodavatele mléka.

Významní dodavatelé biomléka do prodejen a jejich výskyt:

OLMA a.s., jež sídlí v Olomouci, jako velký výrobce s velkou kapacitou dodává do maloobchodních řetězců (Billa, Albert, Kaufland, Tesco).

Ekomilk, a.s., jež má sídlo ve Frýdku – Místku dodává do obchodního řetězce Billa.

Ekofarma Javorník společně s Farmou Kudlov jsou faremními zpracovateli z regionu Zlínský kraj a zpracovávají menší objemy mléka, jejich dodávky jsou mířeny především do specializovaných prodejen (Sklizeno, Z dědiny).

6 Diskuze

Ekologické farmy ve Zlínském kraji jsou zaměřeny především na chov skotu bez tržní produkce mléka. V menší míře je zastoupen mléčný skot a v posledních letech se rozšiřuje chov ovcí, méně chov koz. Dále je mezi ekologickými zemědělci v kraji rozšířeno pěstování ovoce a zeleniny (u některých pouze jako doplňková produkce). Co se týče rostlinné produkce, jsou v kraji zastoupeny i tržní plodiny, ale velká část slouží k zajištění krmiva (IS.KOPANICE, 2016). Dle ročenky EZ za rok 2015 z pohledu užití půdy převažují v tuzemsku v ekologickém režimu trvalé travní porosty (podíl na výměře okolo 82 %), situace EZ ve Zlínském kraji kopíruje tento stav. Více než polovina TTP v kraji je obhospodařována ekologicky. Nárůst těchto ploch byl vyvolán vyšší dotace a její relativně snadnou dostupností. Menší výměra orné půdy limituje produkci zrnin a na ní závislou produkci chleba, pečiva, těstovin a na trhu chybějícího drůbežního masa, vajec a vepřového masa (DITTRICHOVÁ, HEŘMANSKÁ, ROZSYPAL, 2008).

Průměrná velikost ekofare (103 ha) je pod republikovým průměrem (120 ha) a má v jednotlivých letech klesající trend. U konvenčního zemědělství je dle Eurostatu průměrná plocha českých zemědělských podniků 133 hektarů, což je nejvíce ze států Evropské unie (16 ha u KZ a 40 ha u EZ). Z analýzy absolutního počtu ekofare v jednotlivých letech vyplynulo, že se jejich stav zvyšuje ve Zlínském kraji na současných 359.

Roste produkce biomléka a to je dáno nejen rostoucím počtem farem ale i zvýšením užitkovosti dojníc, která se u skotu z ekologického chovu pohybuje mezi 4600 a 5600 litry na laktaci, ve srovnání s konvencí je to přibližně 60 % (porovnáváno s Holštýnským skotem, jenž má průměrnou dojivost okolo 9 000 za laktaci). Zástupce Ekofarmy Javorník s ekologickým chovem ve Zlínském kraji jako svou průměrnou užitkovost uvádí 6200 litrů na dojnici, přičemž je skot krměn převážně kvalitní objemnou pící (ZEMĚDĚLEC, 2015).

Okolo 60 % objemu biomléka je vykoupeno tuzemskými mlékárnami. V regionu Zlínský kraj je významná část produkce biomléka vykoupena Mlékárnou Valašské Meziříčí s.r.o., v okresech Zlín a Uherské Hradiště však v prodejnách převažovala jako dodavatel mlékárna Olma a.s. Mlékárny, jež biomléko zpracovávají čelí problémům jako je malý objem zpracování biomléka, nižší výtěžnost a proměnlivost složek mléka v průběhu

sezóny. Často je tak zpracování biomléka spíše doplňkovou činností mlékárny. Část mléka končí ve výrobě konvenčních výrobků (ČAPOUNOVÁ, HRABALOVÁ, 2016).

Vznikají zpracovatelské provozy přímo na farmách. Přispěly k tomu dotační tituly v Programu rozvoje venkova a podpora státu (projekt Biomléko za účelem rozvoje české produkce). Nejčastěji se na ekofarmách využívá ovoce z místních sadů a dále mléko. Na jednotlivých farmách nalezneme malé faremní mlékárny, jež mnohdy nabízí i široký sortiment zpracovaných mléčných výrobků, i z kozího a ovčího mléka. Zpracování přímo na farmách má význam pro region i pro samotné farmáře, kteří chtějí obstát v konkurenci a díky svým provozovnám jsou nezávislejšími na výkupních cenách mlékáren.

Co se týče biopečiva, i to si v kraji našlo své místo a zpracovatelem je například firma Přírodní pečivo Staňka Elšíková s.r.o. z Vizovic. Pokud hodnotíme zpracování biomasa přímo v regionu, vzhledem k relativně nízkému počtu biochovů je i menší počet ekologických jatek, což brání rozšíření biomasa u nás. Může to být také jedním z důvodů vyšší ceny (FOŘT, 2008). Zajímavé řešení přináší Řeznictví u Kusáků, jež spolupracuje s farmami z okolí, a výrobní masa je propojena s prodejnou, která funguje navíc i jako bufet. Zpracování biopotravin přímo v regionu je přínosné především vznikem originální nabídky produktů a taktéž z hlediska ekonomického.

Ekologické zemědělství klade důraz na místní produkci a spotřebu v daném regionu, nicméně některé biosuroviny je téměř nemožné v tuzemsku v odpovídající kvalitě vyprodukovat. Suroviny jako je např. čaj a káva, jsou dováženy ze zemí, kde jsou relativně lepší podmínky pro jejich pěstování spjaté navíc s dlouholetou tradicí. Ne všechny biopotraviny mají svůj původ v daném regionu. Zejména v super/hypermarketech narazíme na bioprodukty ze zahraničí. Naopak prodejny zdravé výživy častěji dbají na původ nabízených biopotravin a v jejich nabídce nalezneme převážně výrobky z regionální produkce.

Dle ročenky ekologického zemědělství za rok 2015 byl celkový celorepublikový obrat výroby biopotravin ve výši okolo 2 202 mil. Kč. V tomto obratu je však zahrnut i celkový obrat subjektů, které kromě vlastní výroby biopotravin distribuují i výrobky jiných dodavatelů. Na českém trhu bylo těchto výrobků uplatněno 59 % a zbytek v zahraničí. Pokud by byl zahrnut do počtu i objem dovezených bioproduktů či biopotravin, které jsou dále v České republice zpracovávány, pak by se tento podíl zvýšil. Vyváženy jsou

biopotraviny v souhrnu zejména do zemí Evropské unie, jež s ČR nesousedí, a dále do Rakouska a Německa (ÚZEI, 2016).

Přestože část produkce regionálních ekofarem míří do zahraničí, většina zůstává na tuzemském trhu, tomuto přispívají i podpůrné iniciativy, jež se ve Zlínském kraji podílejí na propagaci regionálních výrobků. Funguje i spolupráce mezi kraji, kdy je příkladem restaurace v Rožnově pod Radhoštěm, která odebírá biomaso z přilehlých ekologických farem ze sousedních krajů. Samotní výrobci biopotravin ze Zlínského kraje na základě e-mailové komunikace hodnotí regionální provázanost a spolupráci producentů a zpracovatelů ve Zlínském kraji pozitivně, avšak tvrdí, že je stále co zlepšovat. Věří, že se bude do budoucna portfolio biopotravin rozšiřovat. Zpracovávají převážně suroviny od místních ekologických zemědělců. Provázanost tedy v kraji existuje, stále jí ale není dostatečně využito.

Lze tvrdit, že z hlediska odbytu biopotravin, jsou ve Zlínském kraji zastoupeny přímé i nepřímé způsoby prodeje a počty prodejen se v posledních letech zvýšily. Co se týče nabízeného sortimentu, je jeho škála velmi široká: ovoce, zelenina, mléčné výrobky, nápoje, masné výrobky, těstoviny, luštěniny a rýže, oleje, čaj a káva, sladkosti. V super/hypermarketech (příkladem je Kaufland) nalezneme již přes 250 druhů. Mezi nejsnadněji dostupné biopotraviny patří mléčné výrobky, mouka, ovoce a zelenina. V těchto řetězcích je však o něco užší sortiment než u specializovaných prodejen. Jisté nedostatky lze pozorovat u potravin jako jsou mořské řasy, různé druhy mouk, olejů, jež najdeme spíše ve specializovaných prodejnách.

Kategorií biopotravin s největším objemem prodeje na úrovni ČR je kategorie „Ostatní zpracované potraviny“ (33 %) následovaná kategoriemi „Mléko a mléčné výrobky“ (22 %) a „Ovoce a zelenina“ (14 %), (ÚZEI, 2016). Také v prodejnách ve Zlínském kraji lze dle průzkumu nabízeného sortimentu tento stav potvrdit.

Dle ročenky ministerstva zemědělství za rok 2015 na českém trhu využívali výrobci k prodeji biopotravin nejčastěji maloobchodní řetězce (31%), specializované prodejny (26%) a velkoobchody (14%). Počet farem, které se snaží uplatnit své výrobky na trhu přímo, se zvyšuje. Překážkou zavedení tohoto způsobu prodeje je zejména legislativní a finanční náročnost vybudování zpracovatelských provozů a dále také zajištění dostatečného pravidelného odběru produkce. V současnosti je hlavním místem nákupu

potravin spíše prodejna středního či většího formátu, avšak tyto sítě nelze příliš efektivně zásobit pouze regionálními produkty (ZPRÁVA O EZ, 2014). Níže je popsána cesta výrobku od zemědělce až na pult prodejny, kde je mimo jiné vysvětleno proč tomu tak je.

Na začátku řetězce stojí chovatelé dojného skotu, jež jsou také dodavateli syrového mléka. Pokud nedojde k prodeji přímo ze dvora je surovina vykoupena mlékárnami, kde dochází k jejímu zpracování. V sektoru biomléka je situace taková, že množství mléka, jež zůstane na farmě dosahuje celkově pouze 8 %, slouží k dalšímu zpracování či ke krmení telat. Většina kravského mléka (92 %) je v současnosti prodávána do mlékáren, kde dochází k jeho zpracování. Částečně je surovina také vykoupena jako konvenční. Důvodem bývá obava z nedostatečného odbytu (HRABALOVÁ, ČAPOUNOVÁ, 2016). Navazujícím článkem jsou obchodní sítě, skrze které jsou finalizované výrobky zprostředkovány ke koupi konečnému spotřebiteli.

Producenti mléka stojí před problémem nízkých výkupních cen mlékáren, jelikož v Evropě dochází k nadprodukcí. Přebytek vznikl i z důvodu zrušení produkčních kvót a kvůli ruskému embargu. Výrobní náklady litru suroviny se pohybují okolo 9,23 Kč (SYRŮČEK, BURDYCH, 2015) a výkupní cena biomléka ve Zlínském kraji se pohybuje okolo 10 Kč za litr suroviny. Farmářská cena je stanovena na základě kvalitativních parametrů a její součástí je příplatek za biokvalitu. Ten se pohybuje kolem 0,80 Kč za litr. Velká část mléka je odvezena do zahraničí. Zejména německé mlékárny mají zájem o levnou surovinu. Po skončení limitů na dojení mléka v Evropě je však stále větší tlak na nižší cenu.

Situace je tak o něco lepší než u konvenčního mléka, kdy zemědělci prodávají pod výrobními náklady. Je však nutno poznamenat, že velkou roli zde hraje příjem dotací. Při vyhodnocování ziskovosti je však s dotacemi možno počítat, jelikož je řadíme mezi reálný příjem zemědělců.

Farma Kudlov prodává výrobky již zpracované ve vlastní mlékárně. Část produkce je nabízena k prodeji přímo na farmě. Mléko, jež není na farmě prodáno přímo ze dvora či využito pro telata, je zpracováno na výrobky s vyšší přidanou hodnotou, jež jsou dodávány do regionálních prodejen v okolí. Cena výrobku „Biomléko“ při prodeji ve farním obchodu je 22 Kč s plněním do vlastních lahví, či za 27 Kč s lahví. Prodej skrze bioprodejnu z Dědiny je za cenu 31 Kč a skrze prodejnu Sklizeno za cenu 32 Kč. Rozvoz

probíhá v pravidelných intervalech a produkty čelí vyšší poptávce, než je možno nabídnout. V tomto případě se jako příležitost jeví zpracovávat více. Existují kapacity pro rozšíření výroby. V případě rozšíření produkce je však otázkou, zda bude stačit prodej ve specializovaných prodejnách či prodejnách zdravé výživy. Na místě je prodej skrze řetězce. Avšak aby se zpracovatel bioproduktů dostal do prodejní sítě, je třeba čelit pokřivenosti principu nabídky a poptávky, kdy řetězec diktuje, za jakou cenu je ochoten výrobek nakupovat.

Jak udávají GOODWIN A HARPER (2000) cenová transmise posunuje ziskové marže od výrobců ke zpracovatelským subjektům až k organizacím obchodu. Dochází tak k deformaci tržního prostředí v příslušné vertikále. Průměrná přírážka obchodního řetězce u potravin činí po odečtení všech slev 80 až 90 procent ceny dodavatele. U mléka pak v průměru asi 60 procent. Uvedl to 28.3. 2017 na tiskové konferenci v Praze prezident Potravinářské komory ČR Miroslav Toman. Na ochranu dodavatelů byl na základě iniciativy Potravinářské komory ČR přijat zákon č. 395/2009 Sb. o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití (dále zákon o VTS), který mnohé praktiky zakazuje. Aby existovala kontrola nad nemorálními praktikami obchodníků, jsou vybraní reprezentanti ze sektoru zemědělského a z potravinářského průmyslu povinni v pravidelných intervalech poskytovat informace o cenách ČSÚ. Na ně navazující spotřebitelské ceny jsou zjišťovány formou přímých zjišťování (RETAIL NEWS, 2016).

Z průzkumu prodejen vyplývá, že spotřebitelské ceny vybraného produktu biomléka se velmi různí v závislosti na typu prodejny. Vyšší byly u specializovaných prodejen (od 31,00 Kč do 39,90 Kč) než u super/hypermarketů (od 20,90 do 31,90) a nejnižší cena byla zaznamenána v supermarketu Albert u biomléka s privátní značkou (20,90 Kč). Ke stejným závěrům došla ve své diplomové práci i ZLOMKOVÁ (2010). Závislost na poloze prodejny a na původu biopotraviny nebyla pozorována. Levněji lze mléko pořídit přímo z faremních obchodů (od 14 Kč do 22 Kč). Co se týče dodavatelů bylo pozorováno, že výrobky z větších mlékáren jsou prodávány především v supermarketech, zatímco výrobky menších faremních zpracovatelů jsou nabízeny převážně ve specializovaných prodejnách. Výrobky společnosti OLMA a.s. se vyskytovaly ve 4 maloobchodních řetězcích (Billa, Albert, Kaufland, Tesco), společnost Ekomilk, a.s měla výrobky v obchodním řetězci Billa a Ekofarma Javorník a Farma Kudlov, jež jsou faremními

zpracovateli, dodávali do 2 specializovaných řetězců (Sklizeno, Z dědiny). Zde se projevuje to, že v obchodech jsou nabízeny produkty i s původem mimo region, aby byla dostatečně pokryta poptávka. Trh je tedy přístupný a propojený, avšak limitující mohou být standardy, na kterých obchodní sítě často trvají, například vzhled potraviny (u ovoce například požadavky jaké tvary a rozměry může mít, aby bylo vykoupeno). Roli zde však hraje i to, že ne všichni dodavatelé jsou schopni za dané výkupní ceny své biovýrobky v dostatečném množství a v pravidelných intervalech do jednotlivých sítí dodávat. Supermarkety mají možnost více pracovat s cenou, což také v důsledku vede ke zvětšování tlaku na producenty biopotravin ke snižování cen. U menších producentů (především u faremních zpracovatelů) má významný vliv na nabídku sezónnost produkce, která je pro zemědělské komodity a finalizované potravinářské produkty typická.

Z odstavců výše plyne, že problémem je odbyt výrobků na trhu za optimální ceny. Řešením je například sdružování do odbytových organizací, které mají lepší vyjednávací pozici než jednotlivý zemědělci (je zpravidla větší šance, že bude možnost prodat za vyšší cenu). V případě faremního zpracování, je vhodné věnovat se produkci ekologických výrobků z mléka, jež na trhu chybí, příkladem jsou žervé sýry. Rozhodující vliv má také míra administrativní zátěže, jež je na farmáře kladena a přísné veterinární a hygienické požadavky, které (při ortodoxním výkladu odpovědných úřadů) jsou jednou z příčin, proč ekologické farmy nezačínají faremní zpracování mléka (DITTRICHOVÁ, HEŘMANSKÁ, ROZSYPAL, 2008).

7 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat situaci biopotravin v regionu Zlínský kraj. V teoretické části bylo definováno ekologické zemědělství, jeho principy a cíle, dále biopotraviny a s nimi spjatá udržitelnost v zemědělství.

Přínosem ekologického zemědělství by měly být především biopotraviny, důraz je však kladen také na mimoprodukční funkce jako je péče o veřejné statky (ekologická funkce) a tvorba pracovních míst na venkově, kultura, rekreace (sociální funkce). Farmy směřují k intenzivní ale environmentálně šetrné produkci s vysokou konverzí živin.

Ve Zlínském kraji velkou část ekologicky obhospodařované plochy tvoří TTP (82 %), naopak orné půdy je méně, a to z důvodu svažitých pozemků s hrozbou eroze. Proto se ekofarmy zaměřují především na chov skotu bez tržní produkce mléka, což kopíruje stav v ČR a nalezneme zde i farmy s chovem ovcí. Průměrná velikost ekofarem je relativně velká (103 ha) tak jako u konvenční produkce (133 ha). Zlínský kraj nemá v současnosti v sektoru ekologického zemědělství a výroby biopotravin dominantní postavení. Na výměře ekologického zemědělství v ČR se podílí sedmi procenty.

Co se týče zpracování biopotravin, existují zpracovatelské provozy přímo na farmách, k jejichž vzniku přispěly státní podpory. Významnou roli hrají na území kraje výrobci jako Hostětínská moštárna a mlékárna Valašské Meziříčí, jež se zabývají konvenční produkcí, ale vykupují suroviny také od ekozemědělců. Provázanost mezi producenty a zpracovateli v kraji v určité míře existuje, stále jí však není dostatečně využito. Samotní výrobci biopotravin ze Zlínského kraje na základě e-mailové komunikace hodnotí regionální provázanost a spolupráci producentů a zpracovatelů ve Zlínském kraji pozitivně, avšak tvrdí, že je stále co zlepšovat. Věří, že se bude do budoucna portfolio biopotravin rozšiřovat. Klíčová je role tradičních mlékáren a nárůst faremního zpracování. K propagaci výrobků a následnému zvýšení odbytu přispívají podpůrné iniciativy, soutěže Perla Zlínska a Česká biopotravina roku. Ve Zlínském kraji v roce 2016 dostaly ocenění v těchto soutěžích výrobky Biohermelín z ekofarmy Javorník a Hoštětínský mošt jablko meruňka bio. Otázkou je, zda jsou schopni všichni farmáři nalézt dostatečný odbyt za optimální ceny přímo v regionu. Finalizované výrobky je těžké uplatnit i za hranicemi, jelikož v sousedních zemích, pokud jde o potraviny, převládá lokální patriotismus a z jejich strany je zájem spíše o nezpracované suroviny.

Ve Zlínském kraji jsou zastoupeny všechny formy prodeje biopotravin. Ve specializovaných prodejnách zdravé výživy a regionálních potravin je široký sortiment biopotravin přímo vyprodukovaných na okolních farmách, avšak jsou lokalizovány především v centrech větších měst. V super/hypermarketech nalezneme biopotraviny i pod privátními značkami jednotlivých prodejních sítí. Hlavním místem nákupu je prodejna středního či většího formátu a tyto sítě nelze zcela efektivně zásobit pouze regionální produkcí, v prodeji se objevují jak výrobky z jiných regionů ČR, tak ze zahraničí (Německo, Rakousko, Nizozemsko, Slovensko). Dodavateli do supermarketů jsou spíše větší zpracovatelé (mlékárny Olma, Ekomilk) a do specializovaných prodejen dodávají dle průzkumu spíše faremní zpracovatelé z regionu (Farma Kudlov, Ekofarma Javorník). Ceny se v jednotlivých typech prodejen značně různí, o něco vyšší byly u specializovaných prodejen a nejnižší cena byla zaznamenána v supermarketu Albert u biomléka s privátní značkou. Dle průzkumů trhu biopotravin se jako bariéra nákupu jeví jejich vyšší cena, rozdíl mezi cenou konvenčních potravin a biopotravin však meziročně klesá.

Na sledovaném výrobku biomléko z Farmy Kudlov, u něhož probíhá faremní zpracování, se ukázalo, že kratší distribuční cesta je v případě dostatečného odbytu výrobků pro faremního zpracovatele výhodnější, nemusí čelit nízkým výkupním cenám mlékáren, které se pohybují okolo 10 Kč za litr biomléka. Cena výrobku „Biomléko“ při prodeji ve faremním obchodu je 22 Kč (27 Kč s lahví). Výrobky jsou dodávány do specializovaných prodejen v regionu (Z Dědiny 31 Kč, Sklizeno 32 Kč). Bylo zjištěno že existují výrobní kapacity pro rozšíření produkce.

Přínosem diplomové práce je aktuální analýza situace biopotravin v konkrétním regionu. Bylo potvrzeno, že ekologické zemědělství má své opodstatnění a ve Zlínském kraji je prostor pro jeho rozvoj. Otázkou je, zda je současná struktura s převažujícími TTP optimální. Farmáři by měli být podpořeni zmírněním administrativní zátěže, aby mohli jednodušeji investovat do svých podniků a rozšiřovat produkci případně ji finalizovat. Řešením je také sdružování do odbytových organizací, které mají lepší vyjednávací pozici než jednotliví producenti. V budoucnosti lze očekávat, že se ceny biopotravin budou stále více přibližovat běžným potravinám.

8 Seznam použité literatury

Literární zdroje

BEČVÁŘOVÁ, Věra, 2005: *Podstata a ekonomické souvislosti formování agrobiznisu*. 1. Vyd. Brno: MZLU v Brně, 68 s. ISBN 80-7157-911-4

BEČVÁŘOVÁ, Věra, VINOHRADSKÝ, Karel, ZDRÁHAL, Ivo. *České zemědělství a vývoj cenového prostředí společného trhu EU*. 1. vyd. Brno: MZLU Brno, 2009. 70 s. Folia II, č. 11. ISBN 978-80-7375-368-9.

ČERVENKA, Jaroslav, KOVÁŘOVÁ, Kateřina. *Biopotraviny*. 1. vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2005. 111 s. ISBN 80-213-1404-4.

DITTRICHOVÁ, Šárka, Ivana HEŘMANSKÁ a Roman ROZSYPAL. *Lištičky na vinici: program rozvoje venkova a příčiny stagnace bioprodukce*. Praha: Galén, c2008. ISBN 978-80-7262-571-0.

DVORSKÝ, Jan a Jiří URBAN. *Základy ekologického zemědělství: podle nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a nařízení Komise (ES) č. 889/2008 s příklady*. 2., aktualizované vydání. Brno: ÚKZÚZ, 2014. ISBN 978-80-7401-098-9.

FOŘT, Jaroslav.: *Bio a dítě (Bio i nebio zdravá výživa)* 1. vydání. Český Těšín, 2008, 161 s. ISBN 978-80-903997-1-6.

GOODWIN, B. K., HARPER, D.C. *Price Transmission, Threshold Behavior, and Asymmetric Adjustment in the U. S. Pork Sector*. Journal of Agricultural and Applied Economics, 32, 3, 2000, ISBN 1074-0708.

KLÍR, Jan a Lada KOZLOVSKÁ. *Správná zemědělská praxe pro ochranu vod před znečištěním: certifikovaná metodika pro praxi*. Praha: Výzkumný ústav rostlinné výroby, 2012. ISBN 978-80-7427-124-3.

LANDA, Ivan. *Legislativa ekologického zemědělství v ČR*. Praha: ČZU, 1999.

MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planeta*. Druhé, rozšířené a upravené vydání. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2999-5.

MOLDAN, Bedřich. *(Ne)udržitelný rozvoj ekologie: hrozba i naděje*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0286-5.

MOUDRÝ, Jan a Jaroslav PRUGAR. *Biopotraviny: hodnocení kvality, zpracování a marketing*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2002. Příručka ekologického zemědělce. ISBN 80-7271-111-3.

MZE, 2015: *Ročenka ekologického zemědělství v České republice*, Vydalo Mze, Zpracovala: Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství, Praha, ISBN 978-80-7434-250-9

NÁTR, Lubomír. *Rozvoj trvale neudržitelný*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0987-8.

REDLICOVÁ, Radka, Věra BEČVÁŘOVÁ a Karel VINOHRADSKÝ. *Vývoj ekologického zemědělství ČR v ekonomických souvislostech*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2014. ISBN 978-80-7509-173-4.

RYGLOVÁ, Kateřina, Michal BURIAN a Ida VAJČNEROVÁ. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-4039-3.

SYNEK, Miloslav a Eva KISLINGEROVÁ. *Podniková ekonomika*. 6., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-274-8.

ŠARAPATKA, Bořivoj a Jiří URBAN. *Ekologické zemědělství v praxi*. Šumperk: PRO-BIO, 2006. ISBN 80-87080-00-9.

ŠČASNÝ, Milan, Jan URBAN a Iva ZVĚŘINOVÁ. *Environmentally Significant Behaviour in the Czech Republic: Energy, Food and Transportation*. Prague: Charles University in Prague, 2013. ISBN 9788024620763.

ZLOMKOVÁ, Gabriela. *Výzkum trhu s biopotravinami v ČR*. Brno, 2010. Diplomová práce. Vedoucí práce Mgr. David Hampel, Ph.D.

ŽIVĚLOVÁ, Iva. *Efektivnost hospodaření podniků v ekologických systémech a jejich konkurenceschopnost*. Vyd. 1. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2003. 75 s. ISBN: 80-7157-689-1.

Internetové zdroje

BIOSPOTŘEBITEL.CZ. *Které výrobky mohou nést biozebru?* [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://biospotrebitel.cz/chci-znat-bio/jak-poznam-bio/ktere-vyrobky-mohou-nest-biozebru>

BIOSPOTŘEBITEL. *Naše Bio – nová privátní značka řetězce Billa* [online]. 2012 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://biospotrebitel.cz/novinky-na-trhu/nase-bio-nova-privatni-znacka-retezce-billa>).

BOLW. *Warum sind Öko-Lebensmittel teurer?* [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.boelw.de/themen/bio-argumente/biofrage-16/>

CZSO. *Charakteristika kraje* [online]. In: [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xz/charakteristika_kraje

ČSÚ 2016. *Statistická zjišťování ČSÚ* [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/vykazy/prime-zjistovani>

ČTPEZ. *Vývoj ekologického zemědělství ve světě. Zemědělec* [online]. 2015, (20) [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/8d8825f1d3b154e160e6e5c97cf9b8b3/150428_clanek-zemedelec_vyvoj-ez-ve-svete.pdf

DLOUHÝ, Josef a Jiří URBAN. *Ekologické zemědělství bez mýtů* [online]. Olomouc, 2011 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/220655/Ekologicke_zemedelstvi_bez_mytu.pdf

EUROPEAN COMMISSION: *An analysis of the EU organic sector*. 2010 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/more-reports/pdf/organic_2010_en.pdf

FADN. *Tabulka D1 – Výsledky souboru FADN ekologického zemědělství celkem v Kč/ha* [online]. 2014 [cit. 2017-02-23]. FADN. Dostupné z: http://www.vsbox.cz/fadn/Z_DATA/2014/IMG_14/D01.gif

HRABALOVÁ, Andrea a Kateřina ČAPOUNOVÁ. *Biomléko – alternativa v době mléčné krize?* AGRObase Zpravodaj [online]. 2016(4) [cit. 2016-12-30]. Dostupné z:

http://aa.ecn.cz/img_upload/8d8825f1d3b154e160e6e5c97cf9b8b3/agrobase1608_14-16_biomleko-alternativa-v-dobe-krize.pdf

HRADIL, Radomil. *Manuál pro prodejce biopotravin*. Šumperk: Svaz ekologických zemědělců PRO-BIO, c2001. Bulletin ekologického zemědělství.

IFOAM. 2005a. *Definition of organic agriculture* [online]. 2005 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <https://www.ifoam.bio/en/organic-landmarks/definition-organic-agriculture>

IFOAM. II. IFOAM 2005b. Basic Standards for Organic Production and Processing [online]. In: IFOAM. Germany: Die Deutsche Bibliothek –, 2005, s. 4-6 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z:

http://www.ifoam.bio/sites/default/files/page/files/norms_eng_v4_20090113.pdf

IS.KOPANICE. EZ v regionu [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://www.iskopanice.cz/ekologicke-zemedelstvi/ez-v-regionu>

MZE. 2016. *Statistika kraje* [online]. In: [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/app/eagriapp/EKO/Prehled/StatistikaKraj.aspx?stamp=1464954889653>

MZE, 2012, Biopotraviny [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/biopotraviny>

PRO-BIO. *Česká biopotravina* [online]. 2016 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://pro-bio.cz/ceska-biopotravina/>

SYRŮČEK, Jan a Jiří BURDYCH. Ekonomické ukazatele výroby mléka v roce 2014. Náš chov [online]. 2015(7), 22-25 [cit. 2016-012-30]. Dostupné z: http://www.vvs.cz/system/uploaded_files/258/original/nas-chov-7-2015.pdf?1434357175

SUKOVÁ, Irena. *Průvodce označováním potravin* [online]. Praha, 2008 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: http://www.bezpecnostpotravin.cz/UserFiles/File/Publikace/Znaen%20potravin-web_08-08.pdf

ÚZEI. *Zpráva o trhu s biopotravinami v ČR v roce 2014* [online]. 2016 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: http://www.apic-ak.cz/data_ak/16/v/BiopotrTrh2014.pdf

VALEŠKA, Jan. 2012a. *Biospotřebitel.cz* [online]. 2012 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://biospotřebitel.cz/pruvodce-biospotřebitele/jsou-lokalni-potraviny-skutecne-setrnejsi-k-prirode>

VALEŠKA, Jan. 2012b. Ceny biopotravin zůstávají stabilní, Biospotřebitel, [online] Praha [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://biospotřebitel.cz/z-vyzkumu/ceny-biopotravin-zustavaji-stabilni>

WANNEMACHER, Daniela a Heike KUHNERT. *Ausbau regionaler Wertschöpfungsketten zur Steigerung des Absatzes von ökologisch erzeugtem Gemüse im Lebensmitteleinzel-und Naturkosthandel* [online]. Böhl, 2009 [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://orgprints.org/18089/1/18089-06OE085-bioland-vollertsen-2009-regionaleWertschoepfungsketten.pdf>

WIT, J., H. VERHOOG a U. PRINS. Why regionality is an important value in organic agriculture: the case of the Netherlands [online]. 2006 [cit. 2016-12-30]. DOI: Wit, J. de, H. Verhoog and U. Prins. Dostupné z: http://orgprints.org/7319/1/Jan_de_Wit_papereurev_4.pdf

ZEMĚDĚLEC. *Zaměřují se na zpracování* [online]. 2015, (10) [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://zemedelec.cz/zameruji-se-na-zpracovani/>

ZLIN.CZ. *Ekologické aktivity podpoří Zlínský kraj milionem korun* [online]. [cit. 2016-12-30]. Dostupné z: <http://zlin.cz/526089n-ekologicke-aktivity-podpori-zlinsky-kraj-milionem-korun>

Publikace

Ročenka ekologického zemědělství za rok 2015

Ročenka ekologického zemědělství za rok 2014

Zákon č. 17/Sb. z roku 1992 o životním prostředí

Zákon č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství

Nařízení Rady (ES) 834/2007

Nařízení Komise (ES) 889/2008

Webové stránky ekologických subjektů

<http://www.biofarmajure.cz>

<http://www.farmasadky.cz>

<http://www.ekofarmajavornik.cz>

<http://www.ukusaku.cz>

<http://www.mostarna.bio/>

<http://www.perla-zlinska.cz/>

<http://www.biozelenina.eu>

<http://www.kvetybyliny.cz>

<http://www.mlekarna-valmez.cz>

<http://www.mostarna.bio>

<http://www.farmakudlov.cz>

<http://www.farmarudimov.net>

<https://www.drhlavac.cz>

9 Seznam obrázků

Obrázek 1 Biozebra

Obrázek 2 Značení biopotravin napříč Evropou

Obrázek 3 Půdní typy ve Zlínském kraji

Obrázek 4 Podíl krajů na výměře EZ

Obrázek 5 Počet ekologických farmářů a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2016

Obrázek 6 Vývoj počtu ekologických subjektů ve Zlínském kraji v jednotlivých letech

Obrázek 7 Počty ekologických subjektů, jež se daným chovem zabývají

Obrázek 8 Počty ekofarem s jednotlivými kulturami

Obrázek 9 Příklad recertifikovaného bioproduktu (v nabídce OXALIS, spol. s.r.o.)

Obrázek 10 Spolupráce ekologických subjektů s gastronomickými provozy

Obrázek 11 Logo Perla Zlínska

Obrázek 12 Bioprodejna Zrnko – Rožnov pod Radhoště

Obrázek 13 Bioprodukt s logem

Obrázek 14 Komoditní řetězec biomléka

Obrázek 15 Produkty z Farmy Kudlov

10 Seznam tabulek

Tabulka 1 Přehled vývoje ekologického zemědělství (EZ) ve Zlínském kraji (ZK)

Tabulka 2 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře ve Zlínském kraji v roce 2015

Tabulka 3 Přehled subjektů EZ (Zlínský kraj)

Tabulka 4 Výrobci biopotravin ve Zlínském kraji dle druhu ekonomické aktivity (2016)

Tabulka 5 Specializované prodejny biopotravin ve Zlínském kraji

Tabulka 6 Vybrané ekofarmy Zlínského kraje s prodejem ze dvora

Tabulka 7 Ceny biomléka v jednotlivých prodejnách

Tabulka 8 Ceny za biomléko při prodeji ze dvora

Seznam příloh

Příloha č. 1 Seznam navštívených prodejen

Příloha č. 2 Označování produktu

Příloha č. 3 Obrázková příloha

Příloha č. 4 Dotazník

Přílohy

Příloha č. 1: Seznam navštívených prodejen**Billa 1**

Obchodní 1300, 68601 Uherské Hradiště

Albert

Velehradská tř. 1206, 686 01 Uherské Hradiště

Náš grunt

Obchodní 1507, 686 01 Uherské Hradiště

U Zeleného stromu 1

Havlíčková 3, 68601 Uherské Hradiště

Billa 2

náměstí Míru 174, 760 00 Zlín

Kaufland

Sokolská 5300, 760 00 Zlín

Tesco

Kvítková 4352, 760 01 Zlín

Dm drogerie markt s.r.o. 1

Tyršovo náměstí. 5496, 760 01 Zlín

Dm drogerie markt s.r.o. 2

nám. Míru 174, 760 01 Zlín

U Zeleného stromu 2

nám. T. G. Masaryka 6, 76001 Zlín, 760 01

U Zeleného stromu 3

nám. Míru 65, 760 01 Zlín

Sklizeno

Rašínova 522, 760 01 Zlín

Z dědiny

Tržnice, nám. Práce 1099, 760 01 Zlín

Příloha č. 2: Označování produktu

- Název a sídlo firmy (u PO název a sídlo obchodní firmy, u FO jméno a příjmení a místo podnikání),
- název potraviny (obchodní název),
- množství výrobku v jednotkách hmotnosti či objemu (počet kusů),
- datum použitelnosti „spotřebujte do: “,
- údaj o způsobu skladování,
- složení v sestupném pořadí (nemusí být u jednosložkových potravin),
- označování šarže (Šarže se nemusí uvádět, pokud je v rámci data použitelnosti nebo minimální trvanlivosti uveden den a měsíc),
- identifikace výrobců potravin živočišného původu,
- označení výživové hodnoty (ve formě tabulky množství obsažené energie a živin),
- názvy vyjadřující tučnost výrobku,
- zdravotní upozornění, pokud obsahuje složky, které mohou být pro některé konzumenty zdravotním rizikem.

Mléko a smetana musí být vždy označeny obsahem tuku a výrazem vyjadřujícím tučnost a také způsobem tepelného ošetření. Tyto výrobky musí být vždy tepelně ošetřené (výjimkou je syrové mléko „ze dvora“) formou pasterace, vysoké pasterace, UHT či sterilizace.

Syrové mléko (neošetřené) se smí prodávat přímo spotřebiteli jen v místě produkce („mléko ze dvora“) a jen od zdravých zvířat z chovu prostého nebezpečných nákaz (SUKOVÁ, 2008)

Příloha č. 3: Obrázková příloha

Čerstvý sýr Farma Kudlov

Regionální Bio prodejna Zrnko

Biomléko (Kaufland)

Biomléko (DM)

Popis a značení výrobku

Nabídka produktů – Farma Kudlov

Příloha č. 4: Dotazník

Vážená paní/ vážený pane, jmenuji se Alexandra Kalinová a jsem studentkou Mendelovy univerzity v Brně. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku, který poslouží jako podklad pro diplomovou práci na téma **Biopotraviny – analýza situace ve Zlínském kraji**. Dotazník je určen subjektům zaregistrovaným jako výrobci biopotravin a je zaměřen na průzkum regionální provázanosti a spolupráce producentů a zpracovatelů v kraji. Vyplnění nezabere více než 10 minut.

1) Jaké potraviny s certifikačním označením bio Vaše firma aktuálně nabízí?

.....

2) Zabýváte se současně i konvenční výrobou potravin?

ANO – NE

3) Jste současně registrován/a jako ekologický zemědělec?

ANO – NE

**4) Jaký je původ surovin pro výrobu Vašich biopotravin?
(Vyberte alespoň 1 z následujících možností).**

Suroviny z vlastní produkce

Suroviny od českých subjektů

Suroviny od zahraničních subjektů

5) Kam biopotraviny převážně dodáváte?

(Vymezte prosím region: např. Zlínský kraj, celá ČR, zahraničí).

.....

**6) Spolupracujete s některými výrobci biopotravin ve Zlínském kraji?
(Pokud ANO, jak?)**

ANO – NE

.....

7) Využíváte k propagaci své bioprodukce reklamu? (Pokud ANO: jakou formu?)

ANO – NE

.....

**8) Účastníte se se svými produkty soutěží typu Perla Zlínska, Regionální potravina Zlínského kraje, Česká biopotravina roku aj.?
(Pokud ANO: uveďte, prosím, jaké soutěže jste se již zúčastnil/a).**

ANO – NE

.....

9) Jak hodnotíte regionální provázanost a spolupráci producentů a zpracovatelů ve Zlínském kraji?

.....
.....

10) Kolik zaměstnanců pracuje ve Vaší výrobě biopotravin?

.....

Vaše jméno (případně funkce ve firmě):

.....
.....

Vaše poznámky

.....
.....
.....
.....

Děkuji za Vaši ochotu vyplnit dotazník, Vaší pomoci si velmi vážím. Příjemný den